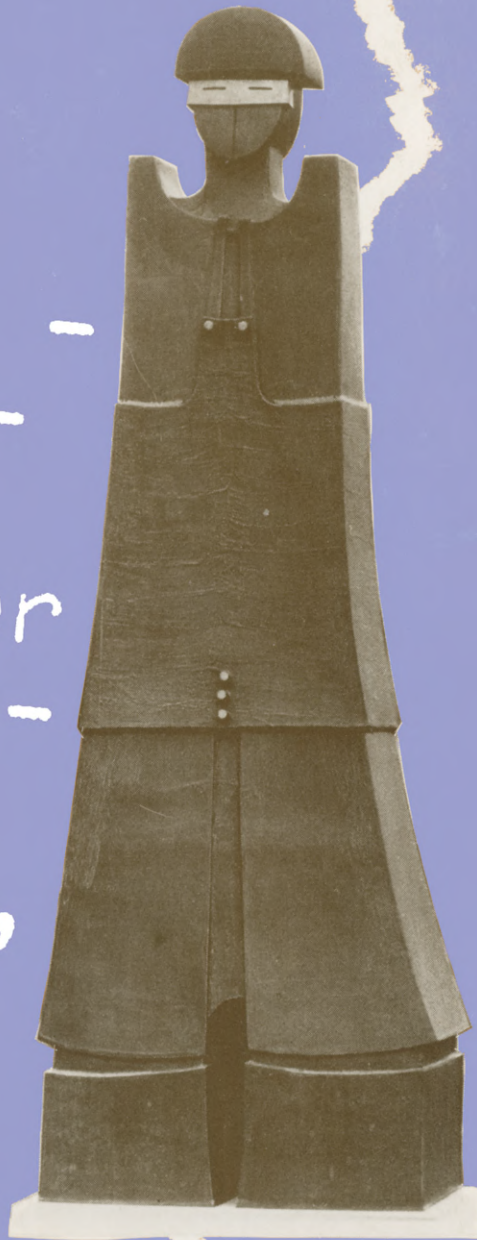

STAD SINT-NIKLAAS

OORLOG IN DE STAD

straat,
straat,
87 doden -
kt, Linde-
mei 1940,
23 oktober
4 doden -
doden -
sterstraat,
45
doden -
straat,
at,
7 doden -
, Linde-
i 1940,

Kroniek van Sint-Niklaas in 1944

PIET VAN BOUCHAUTE

Colofon

Deze brochure vormt het vijfde en laatste deel van een reeks historische kronieken over Sint-Niklaas tijdens de Tweede Wereldoorlog. Er werd aan meegewerkt door B. De Cock, W. Van Croonenburg, G. Demey, J. Derboven, P. Elshout, V. Foubert, A. Van Der Gucht, R. Heymans, K. Maes, B. Moenssens, R. De Mulder, A. Pincé en J. Smet. Kaft: Herdenkingsmonument van Hubert Minnebo, dat op 17 mei 1990 op het Kroonmolenplein onthuld werd ter nagedachtenis van alle burgerlijke oorlogsslachtoffers uit Sint-Niklaas. Wettelijk Depot : D/1995/6219/3

OORLOG IN DE STAD

Kroniek van Sint - Niklaas in 1944

INFORMATIEBROCHURE

Uitgegeven door
het Stadsbestuur
van Sint-Niklaas

Inhoud

De geallieerden zetten het eindoffensief in	6 - 8
België wordt bevrijd	9 - 11
Sint-Niklaas anno 1944	12 - 39

Bronnen en literatuur

- Stadsarchief Sint-Niklaas : Resolutieboeken Gemeenteraad (MA Sint-Niklaas, nr. 42/6) en Schepencollege (95/4), Register overlijdens Sint-Niklaas 1944 (1060), de dossiers Ontslagnamen Gemeentebestuur (162), Briefwisseling (431, 447-448, 453, 456, 1769), Passieve Luchtbescherming (2314, 2988, 2991), Terugvordering kosten begrafenis Duitse soldaten en verzetslui (2316), Opeisingen en leveringen (2920-2921, 2925-2928, 2931), Oorlogsslachtoffers (3009), Slachtoffers V1-bom (3011), Oorlogsschade aan stadsgebouwen (3020), Schoolvoeding (3142-3143), Cultuurdienst (3255), Museum (3270), Huurcontract Rijksarbeidsambt (3308), Voetpadwerken (3575, 3588), Brandweer (4442), Foren (4743, 4751) en de processen-verbaal van het jaar 1944.
- Archief Adolphe Cryns, Sint-Niklaas : mappen Dagboek 1944 en Bevrijding 1944.
- Stedelijke Openbare Bibliotheek Sint-Niklaas : Het Vrije Waasland, jg. 1, 1944-1945.
- Literatuur : De jaren 40, Oosthoek/Heideland - Orbis, 1983; Reeks België in de Tweede Wereldoorlog, De Nederlandsche Boekhandel, dl. 1-6, 8-10, 1984-1990; E. Verhoeyen, België bezet, BRTN, 1993; L. De Vos, De bevrijding van Normandië tot de Ardennen, Davidsfonds, cop. 1994.

Illustraties

De illustraties zijn afkomstig van het Stadsarchief (p. 13-14, 15 o, 18 m, 20-22, 25-28, 32 m + o, 33 r, 34 b, 36), het Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog (p. 17 o, 18 b, 19), het Internationaal Exlibriscentrum (p. 3), mevrouw F. Cryns-Hommelen (p. 23-24, 29-31) en de heren R. Bosteels (p. 38), B. De Cock (p. 17 b, 33 l) en P. Schelfhout (p. 7 r, 9 l, 11 m + o, 12 o, 15 b, 16, 32 b, 34 o, 35, 37). De fotoreproducties uit het archief van A. Cryns werden gemaakt door P. De Malsche. De foto's op p. 6, 7 l, 8, 9 r, 10, 11 b en 12 b komen uit "De jaren 40".

Woord vooraf

Met de publikatie van de slotbrochure "Oorlog in de stad : kroniek van Sint-Niklaas in 1944" wordt een meerjarig onderzoeksproject van het Stadsarchief afgerond. Oorspronkelijk opgezet als een gelegenheidsinitiatief naar aanleiding van de herdenking van de bombardementen op onze stad op 17 mei 1940, is "Oorlog in de stad" uitgegroeid tot een omvangrijke "recherche du temps perdu", met een brede informatieve én emotionele impact. Het opzoekingswerk omtrent de Tweede Wereldoorlog heeft geleid tot een reeks historische kronieken, een aantal detailstudies in het tijdschrift "Archivaria", een audiovisuele montage voor scholen en verenigingen, een originele tentoonstelling "Wielersport in oorlogstijd" en een belangwekkende expositie in de Stedelijke Musea.

Bladerend in het gedenkboek van de museumtentoonstelling wordt men verrast door de vele enthousiaste en soms aangrijpende reacties die het oorlogsproject bij het publiek heeft losgeweekt. "Heel goede weergave van droevige, hopelijk nooit meer weerkomende tijden", schreef een bezoeker. "Hier ziet men tot welke waanzin mensen kunnen komen die een misvormd geweten hebben. Wat een verantwoordelijkheid voor de opvoeders van ons volk!", noteerde een echtpaar uit Brugge. "Leerrijk en ontroerend - Bedankt", meldde een vader, die met zijn zoon was komen kijken. Heel wat bezoekers vroegen reproducties van foto's; sommigen kwamen zelf spontaan op de proppen met unieke documenten uit de oorlogsjaren, die zij aan het Stadsarchief schonken.

Om de voltooiing van de brochurereeks en de beëindiging van zes jaar speurwerk op een zinvolle en waardige manier onder de aandacht te brengen, heeft het Stadsbestuur ervoor geopteerd om de officiële voorstelling van de laatste "Oorlog in de stad" te koppelen aan de jaarlijkse 11 november-viering, die traditioneel een moment van gedachtenis en bezinning is. Tevens besloot het Stadsbestuur de viering extra te stofferen door de vertoning - in première - van een zorgvuldig gehermonteerde versie van de documentaire "Sint-Niklaas bevrijd" van J. Hebbinckhuys en door de voordracht van enkele frappante tijdsdocumenten uit 1944.

Na de intense ontginning van de voorhanden archivalia met betrekking tot een korte dramatische periode uit de recente stadsgeschiedenis, gaat het Stadsarchief zijn horizon verruimen. Tegen het scharnierjaar 2000 wenst het Stadsbestuur via een samenwerking van het Stadsarchief en de Informatiedienst met de Koninklijke Oudheidkundige Kring van het Land van Waas, de Archeologische Dienst Waasland, de Bibliotheca Wasiana en talrijke andere Wase openbare en privé-archieven een hedendaagse synthese tot stand te brengen omtrent de ontwikkeling van Sint-Niklaas en deelgemeenten, van de prehistorie tot 2000. Het nieuwe project, waarover de eerste affastende gesprekken al hebben plaatsgevonden, zou moeten resulteren in een wetenschappelijke publikatie, een educatief opgevatte en eigentijds gepresenteerde tentoonstelling en een doorgedreven ontsluiting van de archiefbestanden.

Tegelijkertijd zal het Stadsbestuur ook concrete stappen ondernemen om de werking van het Stadsarchief verder te ondersteunen. Aandachtspunten hierbij zijn een planmatige aanpak van de conservatie van de kaartenverzameling en het oude archief, de optimalisering van de leeszaalinfrastructuur en de automatisering van de geïnventariseerde gegevens. Zo zal het Stadsarchief meer armslag krijgen om haar vitale rol als collectief geheugen voor de stedelijke gemeenschap en als draaischijf voor fundamenteel historisch onderzoek ten volle waar te maken.

Lieven Lennaerts,
Burgemeester

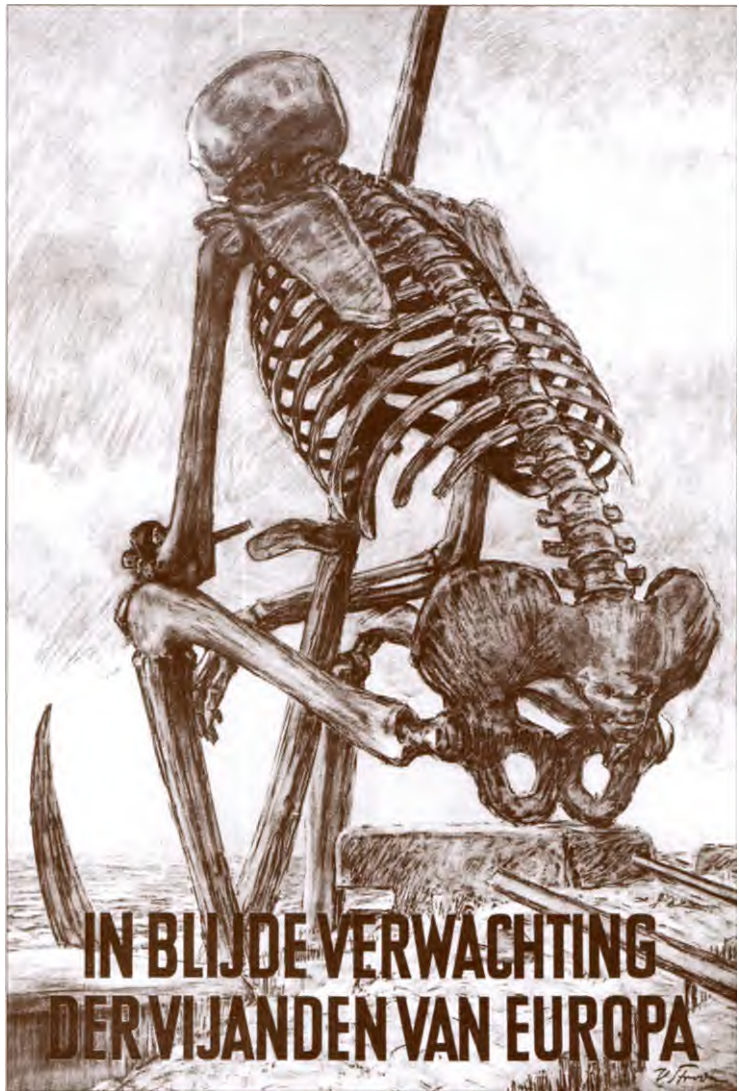

De geallieerden zetten het eindoffensief in

- 20 januari 1944 De RAF bestookt Berlijn met meer dan 2.000 ton bommen.
- 29 januari 1944 De nationaal-socialistische partijchef Martin Bormann wil Arisch ogende kinderen uit de bezette gebieden doen roven om hen een nazi-opvoeding te geven in Duitse pleeggezinnen.
- 15 februari 1944 De geallieerde luchtmacht verwoest het strategisch gelegen benedictijnenklooster van Monte Cassino in een mislukte poging om de Duitse verdedigingslinie bezuiden Rome te doorbreken. Pas op 18 mei 1944 wordt Monte Cassino ingenomen.
- maart 1944 Een groot deel van Zuidwest-Nederland wordt door de Duitsers onder water gezet. Zeeland wordt verboden terrein als "Sperrgebiet".
- 18 maart 1944 Na de gevangenneming van de gematigde Hongaarse regent Miklós Horthy bezet de Wehrmacht Hongarije op 24 uur tijd.
- 2 april 1944 Het Rode Leger overschrijdt de Roemeense grens.
- 22 april 1944 Na voorbereidende luchtaanvallen vanuit Noordwest-Australië gaan Amerikaanse troepen bij Hollandia op Nieuw-Guinea aan land. De Japanse tegenstand is gering. Tegen eind mei 1944 controleren de Amerikanen de hele noordkust van Nederlands Nieuw-Guinea.
- 14 mei 1944 De generaals Rommel, von Stülpnagel en Speidel beramen een geheim plan om Hitler aan de dijk te zetten en een wapenstilstandsverdrag te sluiten in het Westen.

Amerikaanse piloten krijgen aan de hand van een maquette instructies voor luchtaanvallen die de Duitsers moeten beletten om troepenversterkingen aan te voeren naar Monte Cassino, Rome en de rest van het front (Italië, 6 mei 1944).

Links : op 6 juni 1944 landen binnen enkele uren tienduizenden geallieerde soldaten vanuit de lucht en vanuit zee op de Normandische kust.

6 juni 1944

Rechts : deze Duitse affiche uit 1944 waarschuwt de Belgische bevolking ervoor dat de bevrijding door de geallieerden op een bloedbad zal uitdraaien.

10 juni 1944

13 juni 1944
4 uur 18

20 juli 1944

1 augustus 1944

23 augustus 1944

8 september 1944
18 uur 43

Tijdens een grootscheepse actie, waarbij meer dan 4.000 schepen betrokken zijn, landen Britse, Canadese en Amerikaanse troepen op de stranden van Normandië (D-day). Zij staan onder het bevel van generaal Dwight Eisenhower.

Een SS-divisie moordt de bevolking van het dorpje Oradour-sur-Glane (nabij Limoges) uit als vergeldingsmaatregel voor verzetsacties.

De eerste V1 's storten bij Swanscombe in Engeland neer. Deze onbemande vliegtuigen zijn door hun geringe snelheid kwetsbaar voor luchtdoelgeschut en jachtvliegtuigen.

Graaf Claus von Stauffenberg pleegt een mislukte aanslag op Hitler in diens hoofdkwartier. Stauffenberg en zijn medestanders worden onmiddellijk gefusilleerd. In het hele Duitse Rijk volgen er zuiveringen.

Op bevel van SS-leider Heinrich Himmler begint men in het concentratiekamp Auschwitz-Birkenau met de vergassing van de laatste 4.000 aanwezige zigeuners.

De Roemeense koning Michaël laat de fascistische leider Antonescu arresteren en kondigt een wapenstilstand af met de geallieerden. Het gros van het Roemeense leger gaat nu de Russische legers versterken.

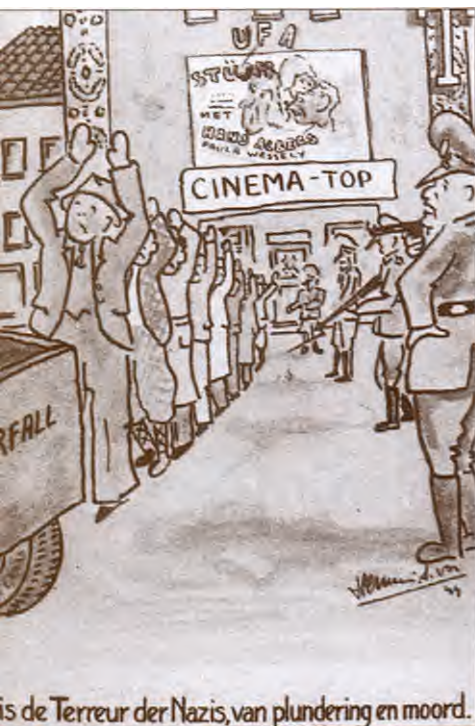
Vanuit Wassenaar worden de eerste V-2's richting Londen en Antwerpen gelanceerd. De V-2 is een 14m lange raket met een springlading van 1.000 kilo in de neus. Het wapen vliegt vlugger dan het geluid en stort van op grote hoogte neer, zodat het moeilijk onderschept kan worden.

17 september
14 uur

De operatie Market Garden gaat van start. Door de snelle verovering van een reeks bruggen over Maas, Waal en Rijn hoopt het geallieerde opperbevel de weg vrij te maken voor een opmars van pantsercolonnen naar Arnhem, om het Roergebied te omsingelen. De operatie strandt echter op de Rijnbrug bij Arnhem.

25 september 1944

Hitler kondigt de "Volkssturm" aan voor de verdediging van "das Reich". Alle niet-dienstplichtige mannen van 16 tot 60 jaar worden verplicht gemobiliseerd.

is de Terreur der Nazis, van plundering en moord.

Links : Nederlandse verzetsprent over de razzia's in november 1944 (uit het "ABC van het Nazi-regiem", getekend door Herman Vos).

Rechts : op bevel van de Duitse bezetter moeten de inwoners van Arnhem eind september 1944 hun stad verlaten. Na de evacuatie wordt Arnhem systematisch geplunderd.

2 oktober 1944

De op 1 augustus 1944 uitgebroken opstand te Warschau is volledig onderdrukt; 300.000 Poolse joden verloren hierbij het leven. Hitler beveelt de stad met de grond gelijk te maken.

7 oktober 1944

Vertegenwoordigers van de Verenigde Staten, Groot-Brittannië, de Sovjet-Unie en China hebben in Dumbarton Oaks (nabij Washington) een ontwerp van handvest opgesteld voor een permanente internationale organisatie die na de oorlog voor de handhaving van vrede en veiligheid moet zorgen.

21 oktober 1944

Na hevige gevechten sedert begin oktober geeft de Duitse bevelhebber van Aken zich over aan de Amerikanen.

23 tot 25 oktober 1944

De Japanse vloot wordt in de Golf van Leyte (Filippijnen) vernietigend verslagen. De Amerikaanse landingstroepen krijgen af te rekenen met het fenomeen van de Japanse kamikazepiloten.

11 november 1944

In Schiedam en Rotterdam houden de Duitsers massale razzia's. Naar schatting 50.000 mannen worden opgepakt in het raam van de "Arbeitseinsatz".

26 november 1944

Himmler geeft het bevel tot het opblazen van de crematoria in de vernietigingskampen.

26 december 1944

Troepen van het Oekraïense Front omsingelen het Duitse leger in Boedapest en omgeving en dringen de stad binnen.

België wordt bevrijd

14 januari 1944

De bewoners van de kust worden geëvacueerd, omdat de Duitsers een landing op de Noordzeestranden vrezen.

16 januari 1944

De in sabotage gespecialiseerde verzetsgroep G heeft vannacht over het hele land elektriciteitsmasten gedynamiteerd. In bijna alle belangrijke productiecentra valt de stroom uit.

5 februari 1944

De procedure voor de ter-dood-veroordeling wegens terrorisme wordt door de bezetter versneld.

27 februari 1944

VNV-leider Hendrik Elias en Jef Van De Wiele, landsleider van DeVlag, hebben in Salzburg een onderhoud met Himmler.

12 maart 1944

De lichten 1922-1924 worden opgeroepen voor gedwongen tewerkstelling in Duitsland.

26 maart 1944

Britse en Amerikaanse vliegtuigen bombarderen gedurende 22 minuten doelwitten in het Kortrijkse. Circa 250 burgers komen daarbij om het leven.

10 april 1944

De Brusselse randgemeenten Schaarbeek, Haren, Evere en Melsbroek, de Waalse steden Charleroi, Namen en La Louvière en de stationswijken van Hasselt en Merelbeke worden zwaar getroffen door geallieerde bombardementen. In het Gentse vallen 428 doden en worden 3.000 mensen dakloos.

Links : propagandablaadje van het Ersatzkommando Flandern der Waffen-SS (april 1944).

Rechts : op 10 april 1944 wordt Gent zwaar getroffen door geallieerde luchtbombardementen.

19 en 26 april 1944

Mechelen en Leuven worden eveneens gebombardeerd. Kostbare handschriften en boeken uit de Leuvense universiteitsbibliotheek gaan in de vlammen op.

DOODEN KLAGEN AAN !

BURGERS !

Uw stad heeft het bezoek van de Anglo-Amerikaanse terreurvliegers ontvangen !
Dat is dus de voorbereiding voor de bevrijding !
Honderden doden en honderden gewonden, Uw huizen vernield ! Uw bezit vernietigd !
Antwerpen, Brussel, Gent, La Louvière, Kortrijk hebben reeds hetzelfde meegemaakt !

Dat zijn de bewijzen van
vriendschap, die de Engelschen
en de Amerikanen U brengen !

WEERBARE MANNEN !

Uw kameraden der Vlaamsche 11-Sturmbrigade LANGEMARCK strijden den harten kamp in het Oosten. Ook Uw plicht is het, Uw haard te verdedigen ! Uw kameraden roepen U !
Strijdt met hen ! Grijpt de wapens voor de redding en de bevrijding van de bolsjewistische en Anglo-Amerikaanse terreur.

24 april 1944	Vakbonden en patronaat ondertekenen een clandestien akkoord van naoorlogse sociale vrede.
9 mei 1944	Marcel Louette (Fidelio), oprichter en leider van de Witte Brigade, wordt door de Gestapo aangehouden.
11 mei 1944	Bij een bombardement op Lokeren worden 86 personen gedood. Meer dan 400 mensen geraakt gewond. 120 huizen zijn compleet vernield.
7 juni 1944	De Belgische koninklijke familie wordt naar het slot Hirschstein bij Dresden gedeporteerd.
18 juli 1944	Hitler vervangt de "Militarverwaltung" in België en Noord-Frankrijk door een burgerlijk bestuur. Generaal von Falkenhausen moet de plaats ruimen voor rijkscommissaris Joseph Grohé.
18 augustus 1944	In Courcelles (Henegouwen) worden 27 leden van de magistratuur, de balie en de politie geëxecuteerd door rexisten. Het betreft een wraakactie voor de aanslag door het verzet op de rexistische burgemeester van Charleroi en diens familie.
eind augustus 1944	Heel wat collaborateurs vluchten naar Duitsland.
4 september 1944	De Welsh Guards en de Belgische eenheden onder leiding van Jean Piron worden uitbundig onthaald te Brussel. De eerste bevrijdingstroepen zijn gisteravond in de hoofdstad aangekomen. Antwerpen wordt vandaag bevrijd door de Britse elfde pantserdivisie, die uitstekend geholpen wordt door het Antwerpse verzet.
7 september 1944	Rond het middaguur rijdt de derde Amerikaanse pantserdivisie via de linkeroever Luik binnen. De Amerikanen hebben de Maas op noodbruggen moeten oversteken : alle Maasbruggen zijn immers door de Duitsers opgeblazen.

De brigade Piron defileert door de straten van Brussel, bij de bevrijding van de hoofdstad op 4 september 1944.

BELGIE WORDT BEVRIJD

Prins Karel legt in het parlement de grondwettelijke eed af als regent van België. Rechts op de foto : koningin Elisabeth en kardinaal Van Roey.

20 september 1944

Tijdens een gezamenlijke zitting van Kamer en Senaat wordt prins Karel aangeduid als regent van België.

27 september 1944

Hubert Pierlot vormt een kabinet van nationale eenheid. In de nieuwe regering zetelen vijf socialisten, drie liberalen, twee communisten, een technocraat en een vertegenwoordiger van het verzet.

6 oktober 1944

De regering begint een grootscheepse monetaire operatie om de inflatie in te dijken. Alle biljetten van de Nationale Bank verliezen hun betaalkracht. Per persoon mag maar 2.000 Belgische frank omgezet worden in nieuwe biljetten of depositotegoeden. De vermogens worden geblokkeerd.

14 oktober 1944

De eerste V1 valt op Antwerpen.

3 november 1944

Als laatste Belgische stad wordt Knokke bevrijd.

18 november 1944

De verzetsorganisaties moeten op vraag van de regering hun wapens inleveren.

De bezetting van "Knokke-aan-zee" duurt tot 3 november 1944.

V1, in 1945 tentoongesteld op de Antwerpse Groenplaats door de S.H.A.E.F. (Supreme Headquarters Allied Expeditionary Forces).

Tijdens het Ardennenoffensief worden in de buurt van Malmédy 115 Amerikaanse krijgsgevangenen door Duitse SS'ers vermoord. Op de foto de dato 17 december 1944 enkele slachtoffers in de sneeuw.

25 november 1944

De rijkswacht opent het vuur op communistische demonstranten die de neutrale zone rond het parlement binnendringen. De betogers kanten zich tegen de gedwongen wapeninlevering en eisen een juridisch statuut voor de verzetsstrijders en de politieke gevangenen.

28 november 1944
14 uur

De eerste geallieerde schepen - negentien Liberty-ships - meren in de haven van Antwerpen aan.

16 december 1944

In de Ardennen heeft de Duitse maarschalk von Rundstedt een hevig tegenoffensief ingezet. In een dichte mist rukken Duitse pantserdivisies op in de richting van Luik, Namen en Dinant. Het zevende pantserleger heeft de opdracht zo spoedig mogelijk een doorbraak te forceren naar Brussel. Verrast door deze aanval sturen de Amerikanen extra tanks naar de Duits-Belgische grensstreek.

26 december 1944

Na zware luchtaanvallen op Duitse stellingen loopt het von Rundstedt-offensief ten einde. De vierde Amerikaanse pantserdivisie slaagt erin het belegerde stadje Bastogne, waar 18.000 manschappen sedert 20 december 1944 omsingeld worden, te ontzetten. In Rochefort, Malmédy, Jemelle, Saint-Hubert en op talrijke andere Ardense plaatsen hebben de Duitsers grote vernielingen aangericht.

Door de geallieerden verspreide affiche om de bevolking moed in te spreken (begin 1945). Van links naar rechts de vlaggen van België, de Verenigde Staten, Groot-Brittannië en de Sovjet-Unie.

Sint-Niklaas anno 1944

2 januari 1944

De gewestelijke celleiding van DeVlag stuurt een nieuwjaarsbrief aan de Kreiskommandant : "[...] Moge het nieuwe jaar de bekroning wezen voor al de offers en heldendaden gebracht door de Duitse bevolking en de onoverwinnelyke soldaten. Wy van onzen kant zullen alles in het werk stellen om het werk van onzen Führer te verlichten en ons volk voor de Nationaalsocialistische gedachte te winnen [...]".

6 januari 1944

Burgemeester Emiel Van Haver deelt het Rode Kruis mee dat hij het Landhuis op de Grote Markt niet opnieuw ter beschikking kan stellen voor de plaatselijke afdeling van de organisatie. Het Landhuis werd door de Kreiskommandantur in beslag genomen voor de inkwartiering van troepen en naderhand toegewezen aan het Nationaal-Socialistisch Jeugdverbond Vlaanderen (NSJV). Het Rode Kruis zal zich tevreden moeten stellen met de achterbouw en de commissiezaal van het stadhuis.

rond 7 januari 1944

De RTT-telefooncentrale aan de Brouwersstraat - de huidige Richard Van Britsomstraat - wordt door de Wehrmacht bezet ten behoeve van de Feldnachrichtenkommandantur van Gent.

10 januari 1944

Op het stadhuis vergaderen de burgemeesters van het arrondissement Sint-Niklaas - Dendermonde, in aanwezigheid van de Gouverneur. Bij deze gelegenheid wordt Jozef De Neckere, nieuwe Arrondissements-commissaris, officieel voorgesteld.

10 januari 1944

Het Stadsbestuur wil de aangeslagen goederen die in het stedelijk magazijn bewaard worden, aan Winterhulp bezorgen. De Burgemeester pleit hiervoor in een brief aan de Arrondissementscommissaris : "[...] De onlangs door het Stadsbestuur gehouden uitreiking van kledingstukken, welke bij de gegoede inwoners werden ingezameld, heeft aan het licht gebracht, hoe aanzienlijk de kledingsnood is onder de behoeftigen onzer stad, waarin de immer slinkende voorraad van Winterhulp geen leniging kan brengen. Benevens de voorhandene kousen en sokken, waaraan een groote nood heerscht, zouden de dweilen nuttig kunnen aangewend worden bij de soepbedeeling in onze scholen, die wegens de verregaande onzindelijkheid een weinig opvoedenden invloed op onze leerlingen uitoefent [...]".

De schaar Sint-Niklaas van het Nationaal-Socialistisch Jongvliegerkorps komt op het einde van de Tweede Wereldoorlog geregeld bijeen in het Landhuis om modelvliegtuigen te bouwen. De afdeling is op 24 april 1943 opgericht (foto G. Malfliet).

13 januari 1944	Burgemeester Van Haver dringt er bij de Sint-Niklase cinema-exploitanten op aan de populaire Duitse film "Het bad in de schuur" niet te vertonen. Naar zijn mening is de film "onder meer dan een oogpunt volstrekt verwerpelijk".
14 januari 1944	Conservator Albert Buvé meldt niet zonder trots dat er in 1943 meer dan 4.500 individuele bezoekers naar het Stedelijk Museum kwamen. Hij wijst erop dat niet-Sint-Niklazenaars grote waardering hebben voor de inspanningen die de stad zich getroost om het Museum tijdens de oorlog open te houden.
18-19 januari 1944	Alle beroeps- en reserveonderofficieren en -officieren van het Belgische Leger die in de stad verblijven, moeten zich op bevel van de Kreiskommandantur komen aanmelden op het stadhuis, bureel 6 (dienst Militie). De meesten geven geen gehoor aan deze oproep en duiken onder.
24 januari 1944	De Vlaamsche Wacht organiseert een Weense avond in de schouwburg.
25 januari 1944	Op vraag van de Passieve Luchtbescherming heeft de Burgemeester een proefonderzoek laten verrichten naar de aanwezigheid van bluszandvoorraden bij particulieren. De rapporten hierover zijn geruststellend : in de meeste huizen op de Markt, aan de Kalkstraat, Plezanstraat en Mgr. Stillemansstraat ligt er een voldoende hoeveelheid zand op zolder.
25 januari 1944	Tijdens een nachtelijke controle op de Werbestelle vindt een politieagent informatie over de Belgische personeelsleden van deze dienst. Politiecommissaris Adolphe Cryns zal de gegevens later gebruiken bij het opmaken van strafbundels van collaborateurs.
31 januari 1944	De aannemersfirma J. & O. Wijmeersch uit de Truweelstraat (nr. 145) dient bij de Kreiskommandantur facturen in voor het bouwen van betonnen schuilkelders in de Kasteelstraat, Gasmeterstraat en Paddeschootdreef. De gezamenlijke kostprijs voor de "Luftschutzbunkers" bedraagt 691.270 frank.
3 februari 1944	Commissaris Cryns stuurt de Procureur-Generaal bij het Hof van Beroep te Gent een uitvoerig verslag toe over de door de Kommandantur geëiste bewaking van werkweigerers door politieagenten. Cryns heeft hiertegen begin november 1943 al geprotesteerd bij verantwoordelijken van de Kommandantur en bij de Burgemeester. Er komen evenwel geen duidelijke instructies van hogerhand.
4 februari 1944	Burgemeester Van Haver vindt op zijn toilet een dreigbrief, afkomstig van de "Witte Brigade". Hij probeert vergeefs de identiteit van de auteur te achterhalen. Alle leidinggevende stadsambtenaren krijgen het verbod het burgemeesterstoilet nog te gebruiken. In zijn memoires onthult Cryns dat de brief geschreven is door Willy De Cock, hulpgriffier bij het vrederegerecht en lid van het Geheim Leger.

Bovenstuk van een factuur van de firma J. & O. Wijmeersch voor het bouwen van een betonnen schuilkelder in de Paddeschootdreef en het aansluiten van de bunker op de stadsriolering. De werken zijn uitgevoerd volgens de tekeningen en voorschriften van de Heeresbaudienststelle te Gent (Modern Archief Sint-Niklaas, nr. 2921).

DE MAN

≡ KAMPBLAD DER GERMAANSCHER IN VLAANDEREN ≡

Op 6 februari 1944 doen zich te Sint-Niklaas incidenten voor tussen een aantal burgers en SS'ers die op een brutale manier het weekblad "De SS-man" willen verkopen.

rond 5 februari 1944

De bezetter geeft de firma Wijmeersch de opdracht de schuilkelder van het Klein Seminarie splintervrij te maken en van een versterkte nooduitgang te voorzien.

5 februari 1944

Om de beplantingen van de Warande op de Grote Markt te beschermen tegen beschadiging of vernieling besluit het Stadsbestuur artikel 7 van de politieverordening van 24 juli 1939 te wijzigen : "In de lanen en op andere begrinte plaatsen, bestemd tot openbare wandelingen, mag niet worden omgegaan met paarden, vee, hondengespannen, kruiwagens of zware voertuigen. Spelen zoals voetbal, handbal en andere, zijn eveneens verboden in het Wandelpark (Grote Markt)."

6 februari 1944

Negen Wase SS'ers colportereren op een brutale manier met het blad "De SS-man". Wie geen interesse betoont, vallen zij lastig. Draggers van een driekleurig Belgisch lintje worden uitgescholden voor anglofiel. Na een incident met een jonge vrouw, die één van de mannen een klap in het gezicht geeft, ontstaat er tumult. De SS'ers trachten de Kommandanur bij de zaak te betrekken, maar zij vangen bot.

7 februari 1944

Sinds geruime tijd wordt de openbare orde in de stad verstoord door jongeren die met vuurwerk spelen en ontploffingen veroorzaken die volgens Cryns "de ontbranding van een gewone revolver ver overtreffen". Cryns verwacht dat de Burgemeester een reglement uitvaardigt om dergelijke praktijken te beteugelen.

Zicht vanuit het Warandepark op het Stadhuis en de Onze-Lieve-Vrouwekerk. Tegen de Stadhuistoren hangt een grote Winterhulpaffiche, ontworpen door het Kunstwerkhuys J. De Beule (foto G. Malfliet, datering nog onbekend).

- 9 februari 1944 De politie ondervraagt een tiental Sint-Niklase marktkramers en winkeliers in verband met vervalsingen van kledingzegels, die op de rantsoeneringsdienst aan het licht gekomen zijn. De enquête brengt echter geen opheldering over de affaire.
- 11 februari 1944 Arrondissementscommissaris De Neckere belegt in zijn kabinet een vergadering over de opleiding van reservepolitie. De commissarissen van Dendermonde, Lokeren, Sint-Niklaas en Wetteren zijn er aanwezig. De Neckere wenst dat elke commissaris een drietal lessen zou geven aan de kandidaat-hulpagenten van zijn gewest. Het gewest van Sint-Niklaas omvat de stad zelf (60 kandidaten), Sint-Gillis (8), Stekene (15), De Klinge (10) en Meerdonk (7). Commissaris Cryns weigert op de vraag van De Neckere in te gaan.
- 12 februari 1944 Het Schepencollege besluit Victor Coolens, architect bij het Provinciaal Commissariaat voor 's Lands Wederopbouw, voor één jaar aan te stellen als urbanist. Coolens moet het "algemeen inrichtingsplan der Stad" opmaken en bijzondere plannen van aanleg voor de Priesteragiewijk, het Park en de Parklaan, de staatsbaan naar Hamme tussen Tereken en de Kettermuit, de staatsbaan naar Temse, de tuinwijk op Driegaaen, het speelplein met parkje in de Molendreef, de Clementwijk, een industriezone ten oosten van de stad en de uitbreiding van het kerkhof.
- half februari 1944 De kleuters van de Stedelijke Meisjesschool aan de Kokkelbeekstraat krijgen prioriteit bij de bedeling van melk "voortkomende van de overdekte veemarkt". Wekelijks gaat 75 liter melk rechtstreeks naar de school. De rest wordt via Winterhulp volgens een beurtsysteem bedeed in alle andere kleuterscholen van Sint-Niklaas.
- 15 februari 1944 Militärverwaltungsrat Werner schrijft aan Burgemeester Van Haver dat de Kommandantur vanaf 17 februari 1944 afziet van de bewaking door stadspersoneel van de "Festgenommenen in der Klinik", m.a.w. de arrestanten die in de stadskliniek gevangen zitten.
- 16 februari 1944 Commissaris Cryns stelt voor zijn korps dienstorder 128 op : "[...] Ik druk er nogmaals op dat het aan de leden van het personeel uitdrukkelijk verboden is te helpen aan de uitvoering van maatregelen der bezettende overheid met militaire of politieke doeleinden, en er dus ook niet mag geholpen worden aan de uitvoering van de verordening van 6 Oktober 1942, aangaande de verplichte tewerkstelling, hetzy door aanhoudingen - overbrengingen - bewakingen - aanduidingen, enz ... In twyfelachtige gevallen U wenden tot den officier van dienst. - De agent of gegradueerde die aan dit dienstorder te kort komt brengt zyne persoonlyke verantwoordelykheid in het gedrang."

De Sint-Niklase verzetsheld Richard Van Britsom, die in oktober 1943 ter dood veroordeeld is wegens spionage, wordt op 18 februari 1944 samen met tien anderen geëxecuteerd op de Nationale Schietbaan te Brussel.

SINT-NIKLAAS ANNO 1944

20 februari 1944

Renners van de Sint-Niklaassche Wieler- en Supportersclub rijden een oefenkoers zonder toelating van het Stadsbestuur. De wedstrijd mocht niet plaatsvinden omdat de politie de ordedienst niet kon verzekeren. Organisator Florimond Temmerman heeft aan de renners gezegd dat zij voorzichtig moeten zijn in het stadscentrum en zoveel mogelijk achter elkaar moeten blijven.

24 februari 1944

Uitzonderlijk krijgt de Sint-Niklaassche Wieler- en Supportersclub de toestemming om een privé-bal te organiseren in "De Stad Nantes" op zaterdagavond 11 maart 1944. Burgemeester Van Haver laat aan de club weten dat de Gouverneur zich principieel verzet tegen feesten van verenigingen die geen danstraditie hebben van vóór de oorlog: "Hy wil daardoor terecht de dansfurie te keer gaan vooral in deze tyden van zware beproevingen die ten overstaan van de heerschende miserie geen luidruchtige vermakelykheden of uitspattingen dulden vooral vanwege een bepaalde jeugd, die precies doet alsof de huidige volksellende hun niet raakt."

2 maart 1944

In een brief aan de Kreiskommandant maakt het Stadsbestuur bekend dat het bij eventuele luchtbombardementen kan beschikken over 40 omgebouwde auto's en ongeveer 500 liter benzine, waarmee men gedurende 2 tot 3 dagen de brandweerpompen en 20 auto's kan doen functioneren.

4 maart 1944

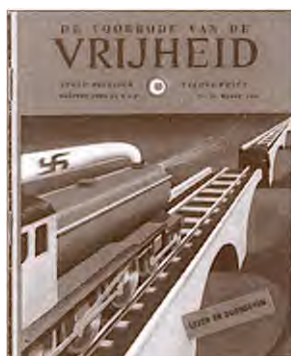
In een voorkamer van een woning aan de Frans Van Haevermaetstraat ontdekt de politie ruim 2.500 kg kolen, die vannacht van wagons in het goederenstation van de maatschappij Mechelen-Terneuzen weggehaald zijn. Drie arbeiders uit Sint-Niklaas bekennen de diefstal. Twee van hen stelen sedert een drietal maanden wekelijks 500 tot 600 kg kolen in het station.

4 maart 1944

Het Stadsbestuur verzoekt het Ministerie van Landbouw en Voedselvoorziening om de meelvoorraad van de Congregatie der Zusters van de Verrezen Zaligmaker (Hospitaalstraat, nr. 10) met 50 % te verhogen, zoals dat voor de gewone bakkerijen het geval is. De Congregatie verwerkt per week 900 kg meel en bakt dagelijks brood voor de 600 tot 700 personen van "het Ouderlingenhuis, Kliniek, Hospitaal, Weezenhuis en Moederhuis".

4 maart 1944

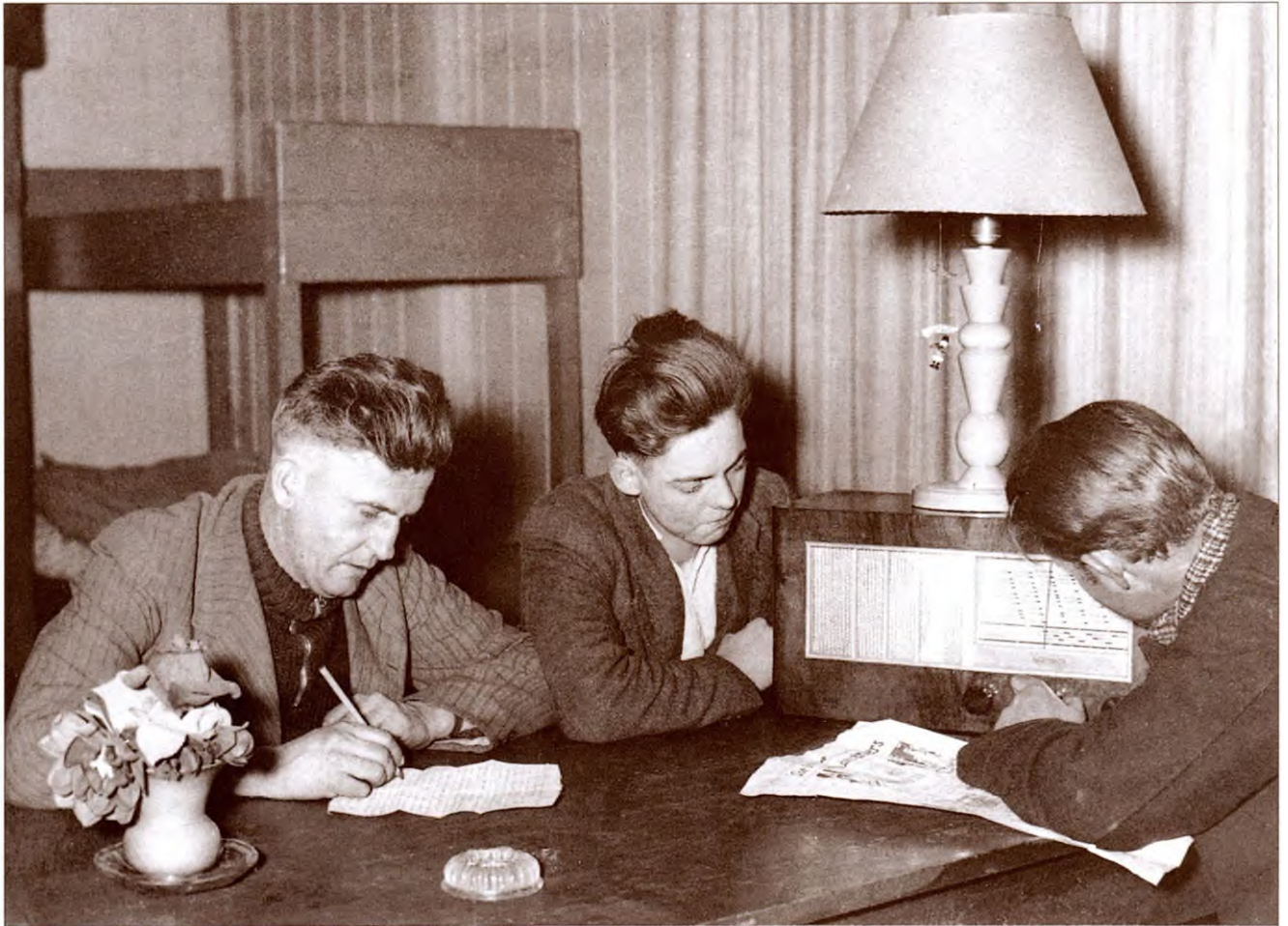
Het Schepencollege keurt een nieuwe politieverordening en een nieuw reglement van inwendige orde goed voor de stadsschouwburg, ter vervanging van het besluit van 1 september 1934. Hierdoor krijgt het Stadsbestuur instrumenten in handen om strenger op te treden tegen ordeverstoorders en om beter te waken over het zedelijke peil van de vertoningen en de netheid in het gebouw.

Cover van het Anglo-Belgisch tijdschrift "De Voorbode van de Vrijheid / Le Messenger de la Liberté", nr. 12, maart 1944 (13 x 11 cm). Het boekje wordt door de RAF uitgegooid boven het Belgische grondgebied. Het zit in een camouflagedekant van de zogenaamde "Imprimerie Scampavi".

Sluikhandel van kolen op de Schelde te Hamme-Driegoten (foto genomen door de Service International Photographique, vermoedelijk in 1943).

Hiernaast : de toneelafdeling van het Sint-Niklase Verbond der Vlaamse Oudstrijders (VOS) voert op 13 maart 1944 "Truusje Meyer" op voor de werklieden van de firma Verbreyt Gebroeders (Modern Archief Sint-Niklaas, nr. 3255).

5 maart 1944

Winterhulp houdt een collecte voor de schoolgaande jeugd onder het motto "De Schoolkoek". Het stedelijk onderwijzend personeel wordt opgetrommeld om aan de actie mee te werken.

9 maart 1944

Handelaars in de Prins Albertstraat en de Stationsstraat worden door valse "Sicherheitspolizisten" bedreigd, die illegale huiszoekingen verrichten en koopwaar meenemen zonder te betalen.

24 maart 1944
6 uur

De Gestapo doorzoekt het huis van agent Albert Dyckers in de Veldstraat. Dyckers verzamelt inlichtingen voor het netwerk Marc. Sedert kort werkt hij samen met luitenant De Jaegher, een geparachteerde officier die vanuit Dyckers' woonst rechtstreeks berichten doorseint naar Groot-Brittannië. Omstreeks 8 uur worden Dyckers en zijn vrouw met personenwagens weggevoerd. Commissaris Cryns stelt tot zijn grote opluchting vast dat de Gestapo de belangrijke documenten, zoals een lijst van alle Wase verzetsleiders, niet heeft gevonden. Alle Marc-medewerkers uit de regio zijn nu bijzonder op hun hoede en veranderen van verblijfplaats.

*Hierboven en vorige pagina
bovenaan : geënceneerde
propagandafoto's van Belgi-
sche arbeid(st)ers in Duits-
land, tijdens de rust in hun
slaapbarak.*

begin april 1944

Een winkelier (Congostraat), een visventer (Veldstraat), een ijzerdraaier en zijn echtgenote (Hofstraat) en een vrouw uit Brussel worden aangehouden wegens de "uitgifte van valsche rantsoeneeringszegels" en ter beschikking gesteld van de Procureur des Konings te Dendermonde. Politiebrigadier Julien Vermeulen legt beslag op meer dan 6.000 onechte zegels.

4 april 1944

De Feldgendarmerie brengt drie gevangenen over van Stekene naar de Sint-Niklase stadskliniek. Bij het verlaten van de trein ontsnapt een jongeman, die tot in een tuin aan de Walburgstraat geraakt maar daar overmeesterd wordt.

11 april 1944

Pastoor De Belie krijgt van de Kommandantur geen toestemming om "de zielezorg der arbeidsdienstplichtweigerders op zich te nemen" in de stadskliniek.

17 april 1944
rond 16 uur

Tijdens een luchtalarm wordt juwelierster Jeannette Standaert in haar winkel aan de Stationsstraat vermoord.

20 april 1944

De Kommandantur laat beslag leggen op de prikkeldraad van de veldomheiningen. Enkel de tweede en derde draden rond veeweiden hoeven niet ingeleverd te worden. Tegen uiterlijk 3 mei 1944 moet alles verzameld zijn onder de verantwoordelijkheid van de Burgemeester. In totaal wordt er 26.250 m prikkeldraad bijeengebracht met een gewicht van 1.729 kg.

22 april 1944

Na overleg met deken Felix Vercruyssen en fabrikant Edmond Meert beslist het Schepencollege vanaf 25 april en "tot verder order" alle kleuterscholen in de stad te sluiten. De maatregel wordt noodzakelijk geacht vanwege de "steeds dreigender luchtaanvallen".

23 april 1944

Feldgendarm Hans Schauer vraagt aan Cryns de sleutels van de politiecellen, om er twee jongelui in op te sluiten. Cryns weigert. "Na heel wat kabaal" gaat Schauer weg "met de gebruikelijke bedreigingen". Ondertussen zijn de twee gevangenen ervandoor gemuisd. Ten gevolge van dit voorval stelt de Burgemeester voortaan twee plaatsen in de achterbouw van het stadhuis als gevangenis ter beschikking van de Kommandantur. De Hilfsfeldgendarmerie wordt daar met bewakingsopdrachten belast

Wase nieuwe orde-groeperingen defileren langs het Warandepark op de Grote Markt (foto G. Malfliet, datering nog onbekend).

28 april 1944

Schepen van Ravitaillering Arthur De Meyer slaagt er niet in de aanleg van een "meelstock" in Sint-Niklaas te verkrijgen. Burgemeester Van Haver doet hierover zijn beklag bij directeur Heyman van de Dienst voor Voorraden en Stocks, Londenstraat 18 te Brussel: "Wy hebben er dan ook aangehouden er U nogmaals op te wyzen dat, uit hoofde harer geographische ligging en by eventueele uitschakeling van een paar verkeerswegen, onze stad voor langen tyd zou kunnen verstoken blyven van allen toevoer van meel; daar wy tot heden toe door de molens Reypens te Boom werden bevoorraad, zouden wy van deze toevoer afgesneden worden ingeval het verkeer door den tunnel of over de brug van Dendermonde zou uitvallen. Wy hoeven U niet te zeggen

SINT-NIKLAAS ANNO 1944

welk een ramp daardoor zou ontstaan in een stad van 42.000 inwoners, waarvan het overwegend gedeelte tot den arbeidersstand behoort, die zich alvast niet door eigen provisie zal kunnen redden [...]"

28 april 1944
's nachts

Een groep nieuwe-orde-militanten bekladt enkele straten met anti-Britse slogans en VNV-propaganda. De nacht daarna worden hun woningen met hakenkruisen beschilderd door leden van het Onafhankelijkheidsfront (OF).

28 april 1944

Het Schepencollege hecht zijn goedkeuring aan het standplaatsenplan voor de zomerjaarmarkt. Bij luchtalarm moeten de fooractiviteiten wel onmiddellijk stilgelegd worden en, met uitzondering van de foorondernemers, moet iedereen zo vlug mogelijk de Markt ontruimen.

Een vendel van de Dietsche Militie - Zwarte Brigade marcheert voorbij de Stadsschouwburg, op de hoek van de Collegestraat en de Brouwerstraat (foto G. Malfliet, datering nog onbekend).

30 april 1944

In gemeenten van meer dan 10.000 inwoners moeten politie en rijkswacht vanaf vandaag "in alarmtoestand gesteld" worden. De Kommandantur eist dat zij 's nachts geregeld patrouilleren en elke bijzondere gebeurtenis direct rapporteren aan de Feldgendarmarie.

mei 1944

Sint-Niklazenaar Willy Rockin organiseert een hele reeks variétevoertoningen in het Luna-theater aan de Mercatorstraat. De op 25 mei geplande "zazou-avond" moet evenwel vervangen worden door een ander programma.

- 1 mei 1944 Het Feest van de Arbeid mag niet gevierd worden. De bezetter verbiedt optochten, openbare vergaderingen en betogingen. Ook het bevlagen en het dragen van gelijk welke herkenningstekens is uit den boze. Het "uitdagend optreden van afzonderlijke personen" moet door de politie onmiddellijk onderdrukt worden.
- 3 mei 1944 Firma's en particulieren worden er in een circulaire aan herinnerd dat zij verplicht zijn tijdens een alarmperiode de bevolking toegang te verlenen tot hun schuilkelders, ook 's nachts. De laatste dagen heeft de Burgemeester veel klachten ontvangen van burgers die op een veto stootten.
- 7 mei 1944 In de Werbestelle vindt brigadier Vermeulen een adressenlijst van geprivilegieerde Wase collaborateurs, die bijkomende levensmiddelen en speciale kolenbedelingen krijgen. Door toedoen van commissaris Cryns krijgen het Onafhankelijkheidsfront en het Geheim leger een afschrift van de lijst in handen.
- 8 mei 1944 Frans Christiaens uit de Veldstraat (nr. 179) wordt door de Duitsers gearresteerd en naar Gent overgebracht. Hij wordt ervan verdacht de geallieerden te helpen.
- rond 9 mei 1944 Het verzet saboteert de loopgrachten op de Ster en langs de omgeleide staatsbaan Tilburg-Rijsel. Houten palen worden uitgetrokken en strobussels verbrand. Onder de druk van de Kommandantur worden stadswerklieden ingeschakeld om de schade te herstellen.
- 14 tot 25 mei 1944 In het Museum is er een grote rondreizende tentoonstelling te bekijken over het graafschap Vlaanderen.
- 14 mei 1944 's avonds Cryns haalt de Canadese vliegenier Patrick Draper af bij OF-lid Richard Van Houcke en brengt hem naar de woonst van OF'er Lucien Van Kerckhove aan de Koningin Elisabethlaan. Draper is op 26 april 1944 in de schorren van de Scheldemonding terechtgekomen, nadat zijn vliegtuig door Duitse jagers neergeschoten is. Via Clinge is hij op Belgisch grondgebied beland.

Door het Stadsbestuur verspreide circulaire in verband met de toegang tot particuliere schuilkelders (Modern Archief Sint-Niklaas, nr. 447).

Stad St. Niklaas Luchtbescherming	St. Niklaas den 3 Mei 1944 Aan den Heer-Firma M.M., Er werd ons medegedeeld, dat het in de laatste dagen herhaaldelijk voorgekomen is, dat de bevolking geen toegang kon bekomen tot schuilkelders die op privaten eigendom staan. Wij houden er aan U er aan te herinneren dat bezitters van schuilkelders gehouden zijn aan de bevolking toegang te verlenen, ook 's nachts, bij luchtalarm. Dezen die deze verplichting niet zouden nakomen nemen een zeer zware verantwoordelijkheid op zich. Wij rekenen dan ook stellig op het plichtsbesef en den goeden wil van allen. Op bevel: De Sekretaris, Dr. L. De Baets
	Burgemeester en Schepenen, Dr. Em. Van Haver

Commissaris Adolphe Cryns (midden) met de geallieerde vliegeniers Patrick Draper (links) en Roger Birkman (rechts). De foto kan onmogelijk op 16 mei 1944 genomen zijn omdat Birkmans vliegtuig pas op 27 mei 1944 neergestort is te Moerbeke.

Cryns (links) met Draper (midden) en OF'er Lucien Van Kerckhove (rechts) in mei 1970 op de Grote Markt.

15 mei 1944

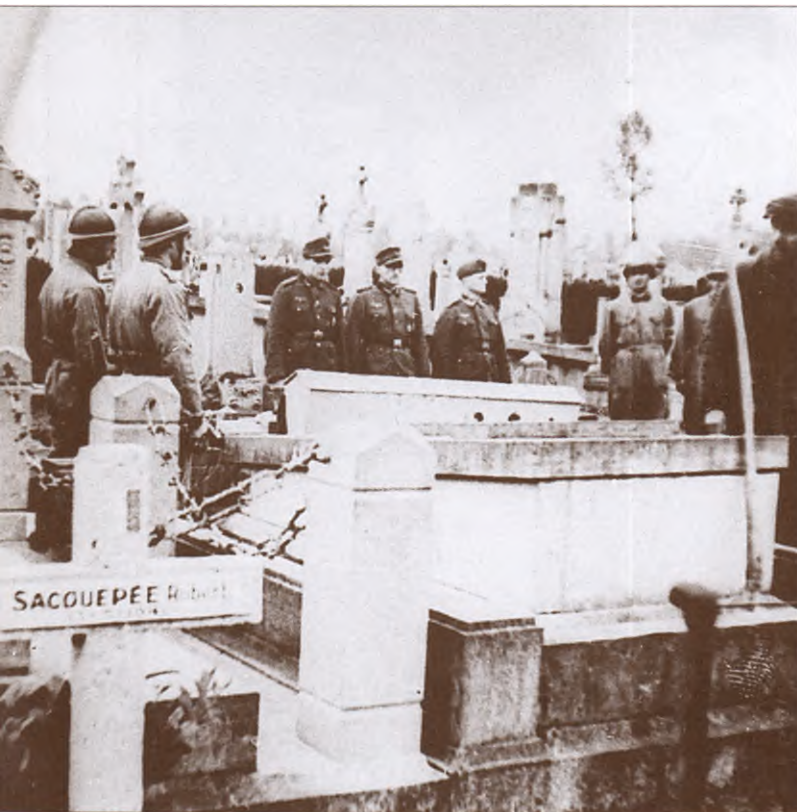
In een brief aan de leider der "Onderafdeeling Scheldehavens", Korte Clarenstraat 1 a te Antwerpen maakt Burgemeester Van Haver zich druk over de bedenkelijke kwaliteit van de eerste zending garnalen. Die bevatte teveel kleine "ziftelingen", waar men maar met veel moeite vanaf geraakt is. De garnaalverkoop aan fabrieken moet noodgedwongen gestopt worden omdat de meeste bedrijven gesloten zijn. Krabben hoeven niet meer geleverd te worden, want er is geen brandstof genoeg om ze te koken.

16-17 mei 1944
's avonds

Een aantal SS'ers brengen anti-Britse opschriften aan op privé-woningen. Eén van de meest betekenisvolle leuzen is volgens Cryns "De moordenaars komen". "Onze zwarte mannen schijnen dus ook naar de BBC te luisteren en niet meer zo zeker van de Duitse overwinning", noteert de commissaris.

17 mei 1944

De Oberfeldkommandantur is misnoegd over de slabakkende inlevering van prikkeldraad in het arrondissement Sint-Niklaas - Dendermonde. In plaats van de vooropgestelde 35 ton is nog maar 23 ton binnengebracht. Tegen 21 mei moet de ontbrekende hoeveelheid in de Weylerkazernes te Sint-Niklaas en het slachthuis van Zele opgestapeld liggen.

Clandestien genomen beelden van de begrafenis van de bemanningsleden van een Britse bommenwerper die op 22 mei 1944 neergestort is op Heimolen. Duitse militairen en een delegatie van de Sint-Niklase politie brengen op het stedelijk kerkhof de laatste eer aan de slachtoffers.

18 mei 1944

In het DeVlag-lokaal aan de Stationsstraat vindt een keuring plaats voor de Waffen SS. Er daagt slechts één kandidaat op, die dan nog een ontsnapte psychiatrische patiënt van de Broeders Hiëronymieten blijkt te zijn. De man wordt opnieuw geïnterneerd.

21 mei 1944

In de vroege ochtend stort een Lancaster neer op de grens met Sint-Gillis. De Canadese sergeant ("tail gunner") Murray wordt door Gabriël Denys uit Sint-Gillis opgepikt en door 2 OF'ers ondergebracht bij Petrus Buysse te Sint-Pauwels. Dezelfde dag gelast Burgemeester Van Haver de politie om drie "voortvluchtige Engelse vliegeniers" op te sporen. Cryns maakt dit bevel bewust niet bekend aan zijn korps.

22 mei 1944 2
uur 15

Een brandende viermotorige Britse bommenwerper stort neer op Heimolen. De zeven inzittenden - vijf Britten en twee Canadezen - zijn omgekomen. Zij worden op het stedelijk kerkhof begraven. Vier Duitse militairen en een afvaardiging van de Sint-Niklase politie brengen hen de laatste eer.

25 mei 1944

Een stuurloos geraakte Liberator B 24 valt neer op het grondgebied van Waasmunster. De bemanning is er bijtijds kunnen uitspringen. Drie Amerikanen worden door OF-leden opgevangen : Robert Andrews ("navigator"), John Pidcock ("technical sergeant") en Sidney Streetman ("waist gunner"). Op 28 mei brengt het OF hen veilig over naar de woonwagen van het echtpaar Middernacht aan de Driegaaienstraat (nr. 87).

30 mei 1944

Adolphe Cryns en de OF'ers Frederik Heirbaut en Julien Van Hoye gaan de Amerikaanse luitenant Addy Clayton ophalen bij Petrus Buysse in Sint-Pauwels en brengen hem eveneens onder bij Middernacht. Claiton is in de nacht van 25 mei 1944 boven Stekene uit een in moeilijkheden verkerend vliegtuig gesprongen en terechtgekomen in de velden.

SCHRIJNWERKERIJ, TRAPMAKERIJ & SPECIALITEIT VAN VERFBAKKEN

DE BONTE G^{ders} & Z^{ter}

ONDERNEMERS

Vermorgenstraat, 21

ST=NIKLAAS=WAAS

M Aan de Commissië van Openbaren Onderstand St. Niklaas *Debet*

VOOR HET MAKEN EN LEVERING VAN HET VOLGENDE, BETAALBAAR ALHIER: .

TELEFOON: 323

HANDELSREGISTER: 1919-1920

POSTCHECKREKENING: 4064.11

St-Niklaas, den 14. 6.1944 .

Rekening

Betr.: Levering doodskisten.

Geleverd: 7 stuks doodskisten à 250.-frs 't stuk 1750.00

Te samen Franken :... 1750.00

Duizend Zevenhonderd vijftig Franken

Factuur van de schrijnwerkerij De Bonte Gebroeders & Zuster voor de levering van zeven doodskisten voor de op 22 mei 1944 omgekomen Britse en Canadese vliegeniers (Modern Archief Sint-Niklaas, nr. 2931).

Op 9 juni 1944 meldt burgemeester Emiel Van Haver aan de Kreiskommandantur dat hij de elektriciteitsmaatschappij opdracht gegeven heeft om twee weken lang de stroomtoevoer af te sluiten bij zes Sint-Niklase gezinnen (Modern Archief Sint-Niklaas, nr. 447).

begin juni 1944

Zes Sint-Niklase gezinnen worden veroordeeld "wegens inbreuk op de verordening der lichtdemping". Op last van de Kreiskommandantur krijgen zij twee weken lang geen elektrische stroom meer.

3 juni 1944

Vier OFers begeleiden de Texaanse vliegenier Roger Birkman vanuit een schuiladres te Sint-Pauwels naar het huis van Georges Smet aan de Elisabethlaan. Birkman maakte deel uit van een B 17-bommenwerper die op 27 mei 1944 te Moerbeke neergestort is. Commissaris Cryns spreekt tevergeefs een aantal Sint-Niklase artsen aan om Birkmans gezwollen voet te komen behandelen.

8 juni 1944

De politie berispt de ouders van negen kinderen, die op 22 mei 1944 naar Nederland gegaan waren om er goedkoop brood of aardappelen te kopen. Uit angst voor Duitse grenswachters hadden de kinderen overnacht in een Zeeuwse boerenschuur.

10 juni 1944

Het Stadsbestuur keurt een nieuwe politieverordening goed over de publieke schuilplaatsen: "[...] Buiten de alarmperioden is de toegang tot de schuilplaatsen en de terreinen waarop deze gebouwd zijn, ten strengste verboden. - Tijdens of buiten de alarmperioden is het verboden deze inrichtingen te bevuilen, er schade te berokkenen of het mobiliair ervan te wijzigen [...]"

11 juni 1944

In de Stationsstraat doet zich een incident voor tussen een SS'er en de zestienjarige Gerard Duymelinck, die onder zijn kraag een Amerikaans vlaggetje draagt. De SS'er dwingt Duymelinck op zijn knieën uit het lokaal van de Waffen SS te kruipen. Een paar dagen later wordt Duymelinck door de Oberfeldkommandantur veroordeeld en negen weken opgesloten in de Gentse gevangenis.

Kasteel Walburg wordt in juni 1944 door de Kommandantur opgeëist ten behoeve van het vakantiepatronaat "Volkswelzijn".

- 13 juni 1944
- De Kommandantur gaat beslag leggen op het kasteel Walburg ten behoeve van het vakantiepatronaat "Volkswelzijn". Via een brief aan de Gouverneur poogt Burgemeester Van Haver de beslissing nog bij te sturen. Zijns inziens is het niet te verantwoorden om "in dit historisch kasteel, midden in de kom der stad, een kolonie voor kindere[n] onder te brengen daar waar om reden van luchtgevaar de scholen gesloten zyn om alle samenscholingen van kinderen te vermyden." In de plaats van Walburg suggereert Van Haver het leegstaande kasteel van de familie Scheeders-Van Kerchove te Belsele in gebruik te nemen. De Gouverneur zou daartoe zijn invloed moeten aanwenden bij de Oberfeldkommandantur. Het Duitse opeisingsbevel wordt echter uitgevoerd : de gezusters Van Naemen moeten Walburg verlaten.
- 14 juni 1944
- Het Stadsbestuur verspreidt de dienstorder "Beschermingsmaatregelen te nemen by luchtalarm". Daarin wordt het personeel verzocht bij luchtgevaar het werk te staken en zich naar de schuilkelders onder het stadhuis te begeven. Wie dat niet wenst, mag aan het werk blijven. Aan elke ambtenaar wordt een handdoek bezorgd "waarvan hy zich by gas- of stofverwekking kan bedienen". In de schuilplaatsen zijn emmers voorhanden.
- rond 16 juni 1944
- Drie Wase SS'ers controleren de identiteitspapieren van alle mannen die aan de kruispunten van Tereken en Brugsken met de omgeleide staatsbaan Tilburg-Rijsel voorbijkomen. Wie geen overtuigend werkattest kan overleggen, wordt opgepakt en aan de Feldgendarmarie overgeleverd.
- 17-18 juni 1944
's nachts
- Het Geheim Leger (GL) gooit kraaiepoten op de staatsbaan, waardoor het Duitse militaire transport naar Gent gehinderd wordt. Na tussenkomst van de Feldgendarmarie gaan Sint-Niklase politieagenten en een paar stadswerklieden nog dezelfde nacht de sabotage ongedaan maken.
- 18 juni 1944
's morgens vroeg
- De Duitsers doen een huiszoeking in de woonst van reserve-officier Jules Van Oost aan de Prins Karelstraat. Van Oost leeft ondergedoken omdat hij al tweemaal als gijzelaar gevangengenomen is.
- 21 juni 1944
- De firma De Meester uit Baasrode krijgt van het Stadsbestuur de opdracht om 1 km schuilloopgraven aan te leggen in de meest bedreigde stadswijken. De loopgraven moeten 1,50 m diep zijn, 80 cm breed op de bodem en 1,50 m breed aan de bovenrand. Aan beide kanten moeten er op 50 cm afstand bermen aangelegd worden van 50 cm hoog en 70 cm breed bovenaan.
- 24 juni 1944
- Het Stadsbestuur beslist het oud archief van Sint-Niklaas te laten klasseren door dr. J. Denys, historicus en adjunct-conservator van het Rijksarchief te Gent. Denys krijgt ook de leiding over de classificatie van het modern archief.

Start van de "Grote Prijs Sint-Niklaas" op het Stationsplein (foto G. Malfliet, tijdens de Tweede Wereldoorlog, precieze datering nog onbekend).

Renners op de Velodroom aan de Pastoor De Meerleerstraat (foto G. Malfliet, tijdens de Tweede Wereldoorlog, precieze datering nog onbekend).

29 juni 1944

De sportvereniging "Stadsbelangen van Sint-Niklaas" organiseert voor de dertiende keer de "Grote Prijs Sint-Niklaas", een wielervedstrijd voor senioren.

29 juni 1944

Tijdens een zoekactie door Werbestellebedienden worden ongeveer 30 jonge werkweigerars op de Grote Markt en in de omliggende straten gearresteerd.

2 juli 1944
rond 22 uur

Op Vijfstraten schiet een Werbestellebediende Arthur De Ruyscher neer, terwijl deze een pas gearresteerde zoon wil bevrijden. De Ruyscher overlijdt 's anderendaags in de stadskliniek.

3 juli 1944

In een schrijven aan zijn collega in Hulst geeft Burgemeester Van Haver te kennen dat hij bereid is de stedelijke brandweer in te zetten bij een mogelijke ramp te Hulst. De Hulsterse burgemeester moet het probleem van de grensoverschrijding aankaarten bij het Militair Bestuur in Nederland.

Bloemenhulde aan de woning van de GL-verbindingsagent Willy Stevens in de Wegvoeringsstraat (datering nog onbekend). Stevens wordt op 19 juli 1944 gearresteerd door de Geheime Feldpolizei. Op 10 februari 1945 sterft hij in het concentratiekamp van Schandelah. Op de foto de ouders van Willy Stevens, het echtpaar Herman en Irène Stevens-Verwee, en hun dochter Odette. Uiterst links en rechts : leden van de scoutsgroep Sint-Joris.

5-6 juli 1944
's nachts

Het GL maakt het remsysteem van een in het goederenstation gerangeerde trein onbruikbaar. Het OF zaagt telefoonpalen af langs de spoorlijnen naar Dendermonde en Hulst.

7 juli 1944

De Kreiskommandantur stuurt aan de burgemeesters van Dendermonde, Hamme, Beveren, Sint-Niklaas, Sint-Gillis en Lokeren instructies over de organisatie van gemeentelijke patrouillediensten om sabotages van spoorwegen en telefoonverbindingen te beletten. Het Sint-Niklase stadsbestuur is verantwoordelijk voor de bewaking van drie "Eisenbahnstrecken" : 1°) het tracé Sint-Niklaas - Antwerpen, van het "Hauptbahnhof" tot aan het kruispunt met de autobaan Antwerpen-Gent; 2°) het tracé Sint-Niklaas - Gent, tussen de stations van Sint-Niklaas en Sinaai; 3°) het tracé Sint-Niklaas - Hulst, tot aan het station van Sint-Gillis.

8 en 15 juli 1944

Het Stadsbestuur gaat akkoord met de openbare verkoop van stedelijke eigendommen in de Nieuwstraat, Lindenstraat, Mispelstraat, Tinelstraat, Oude Molenstraat en te Sint-Gillis. De Sint-Niklase notarissen Paul Hamendt, Gerard Meert, Gilbert Back en Emile Verlinden hebben in april of mei 1944 elk een deel van de huizen en gronden verkocht. De vastgestelde totale minimumprijs van de goederen bedroeg 1.397.800 frank.

10 juli 1944

GL-officier en rijkswachter Frans Verbruggen wordt door de Geheime Feldpolizei van Gent opgepakt. Eind augustus 1944 wordt Verbruggen naar Buchenwald gedeporteerd.

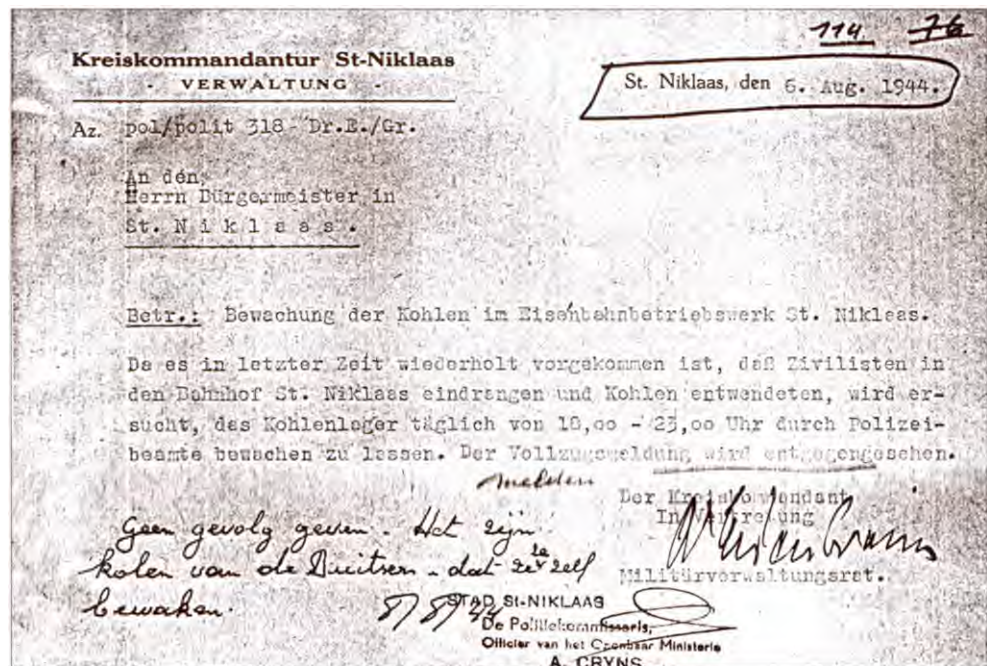
16 juli 1944

De Amerikaanse militairen Andrews, Streetman en Pidcock (bemanningsleden van de op 25 mei 1944 neergestorte Liberator B24) worden door een verzetsman uit Brussel afgehaald aan hun onderduikadres op Driegaaien.

19 juli 1944

GL-verbindingsagent Willy Stevens uit de Wegvoeringsstraat wordt verraden en door de Geheime Feldpolizei gearresteerd. Hij wordt later overgebracht naar het concentratiekamp te Schandelah.

In een brief aan burgemeester Van Haver vraagt de Kreiskommandantur op 6 augustus 1944 een dagelijkse politiebewaking van de kolenbergplaats in het station tussen 18 en 23 uur. Linksonder leest men het commentaar van commissaris Cryns.

21 juli 1944	Industrieel Leon Vermeire, leider van de plaatselijke Nationale Koninklijke Beweging, wordt door de Feldgendarmarie gevangengenomen. Hij wordt ingerekend omdat hij massaal linten met de nationale driekleur fabriceert.
5 augustus 1944	In de stadskliniek worden vrij veel aan het front gewonde Duitse soldaten binnengebracht. Winterhulp bezorgt hen het nodige voedsel.
6 augustus 1944	Omdat er nogal wat burgers kolen komen stelen uit de bergplaats van het station, vraagt de Kommandantur een dagelijkse politiebewaking van de kolen tussen 18 en 23 uur. Onderaan de brief van de Kommandantur noteert Cryns : "Geen gevolg geven. Het zijn kolen van de Duitsers - dat ze ze zelf bewaken".
7 augustus 1944	Negen Sint-Niklase landbouwers hebben in totaal 361 werkuren besteed aan het vervoer van duizenden kg aarde om de "Luftschutzbunkers" in de tuin van het "Casino" extra te bedekken. Het Stadsbestuur krijgt hiervoor een factuur van 11.317,40 frank.
7 augustus 1944	Burgemeester Van Haver legt tegenover de Militärverwaltungsrat van de Kreiskommandantur verantwoording af omtrent de niet-opvolging van de ontslagen schepen Van Den Broeck. Van Haver beklemtont dat hij zich tot nog toe voortdurend maar zonder resultaat ingespannen heeft om een opvolger te vinden. "Angesichts der Wichtigkeit dieses Amtes, das mit feinem Verständnis und Fingerspitzengefühl in Bezug auf die Verhandlungen mit den Vertretern des freien, katholischen Unterrichts verwaltet werden soll, kann nicht der erste beste zur Erfüllung dieser Aufgabe im Betracht kommen", schrijft hij. Het schepenambt van Onderwijs en Cultuur wordt momenteel door Van Haver zelf waargenomen.
12 augustus 1944	Om de talrijke kolendiefstallen uit de NMBS-opslagplaats "aan de voortzetting der Herderstraat" te doen stoppen, besluit het Stadsbestuur de toegang te verbieden tot de veldwegen die de Herderstraat met de Driekoningenstraat, Begijnenstraat en Vijfstraten verbinden. Enkel de personen die "in de omheining, gevormd door voormelde straten" een stuk land bezitten of bewerken, worden toegelaten.

Bevrijding van Sint-Niklaas,
9 september 1944.

Bovenaan : de eerste Britse
verkenningwagens op te
Grote Markt.

Onderaan : een Brits militair,
omringd door vier
enthousiaste meisjes.

eind augustus 1944

De Sint-Niklase bevolking is getuige van de wanordelijke terugtocht van de Wehrmacht. Commissaris Cryns beschrijft het gebeuren als een "riestige stoet" van soldaten, met of zonder wapens, op fietsen en door paarden getrokken karren. "Echte paniek en ontredde deze wilde aftocht", zo besluit hij.

Begin september 1944

Wase burgers maken van de Duitse verwarring misbruik om te plunderen. In de door de Duitsers verlaten villa's op de Ster en in de vliegtuigloods aan de staatsbaan worden bezittingen onvreemd. Jules De Cock uit de Grote Peperstraat stelt vast dat er op zijn grond aan de Lange Rekstraat 314 sparren uitgekapt of afgezaagd zijn.

1 september 1944

De Kreiskommandantur vordert vier hulppolitieagenten op om vanaf 21 uur dag en nacht de Karlecfabriek te bewaken. De agenten moeten sabotagepogingen verhinderen en elke bijzonderheid melden aan de Feldgendarmarie.

2 september 1944

Burgemeester Emiel Van Haver zit voor de laatste maal het schepencollege voor. Eigenaardig genoeg is ook de vooroorlogse schepen Aloïs Symoens hierbij aanwezig.

4 september 1944
's morgens vroeg

Frans De Kerf uit Elversele en diens zonen Amedé en Alfons worden op de staatsbaan door terugtrekkende Duitsers geëxecuteerd.

Bevrijding van Sint-Niklaas, 9 september 1944.

Bovenaan : een zware Britse tank ter hoogte van de Cipierage.

Onderaan : arrestatie van een verdachte door Wase verzetslui.

5 september 1944	Tijdens een tragische confrontatie met Duitse militairen komen acht militanten en een landbouwer om het leven in de omgeving van het Hof van Belsele. Zij worden te Belsele begraven.
6 september 1944 rond 14 uur	Aan de Koningin Astridlaan wordt Robert De Keersmaecker uit Eksaarde door Duitse soldaten neergeschoten. Zijn lijk wordt ter plaatse in de grond gestopt.
9 september 1944 11 uur 30	De eerste verkenningswagens en tanks van het 44th Royal Tanks Regiment arriveren vanuit Dendermonde via Tereken, de Knaptandstraat en de Kokkelbeekstraat op de Markt van Sint-Niklaas. De Britten worden uitbundig begroet door een geestdriftige menigte.
9 september 1944 rond 12 uur	De infanteristen van het 1/7th Queen's Royal Regiment trekken triomfantelijk de stad binnen. Zij staan onder het bevel van luitenant-kolonel W.D. Griffiths, die op het stadhuis ontvangen wordt door Burgemeester Hendrik Heyman en de schepenen Romain De Vidts, Jozef Vercauteren en Alois Symoens.
9 september 1944 tussen 16 en 17 uur	Duitse gevechtswagens die Sint-Niklaas vanuit noordelijke richting binnendringen, worden door Britse pantsers uitgeschakeld. Diverse Duitsers sneuvelen bij gevechten in de Bellestraat, de Klapperbeekstraat en aan het viaduct.
9 september 1944 22 uur	In de Weylerkazerne zitten al meer dan 150 van collaboratie verdachte personen opgesloten. Zij zijn door het verzet aangehouden en worden door leden van de Nationale Koninklijke Beweging (NKB) bewaakt.

Jozef Van Oppens uit de Begijnenstraat (nr. 12) sneuvelt op 10 september 1944 te Neppen (Limburg) als soldaat van de brigade Piron.

Jozef Van Oppens uit de Begijnenstraat (nr. 12) sneuvelt op 10 september 1944 te Neppen (Limburg) als soldaat van de brigade Piron.

rond 9 september 1944

Door middel van een affiche roept het Stadsbestuur de bevolking op tot orde en tucht : "[...] Gehoorzaamt edelmoedig aan de bevelen van hen die met het handhaven der orde gelast zijn. 't Is voor ons aller welzijn. Hoe onze harten, terecht, met bitterheid mogen vervuld zijn, over de handelingen van sommige stadsgenooten gedurende de bezetting, toch zeggen we U : Geen persoonlijke wraaknemingen noch aanslagen ![...]"

10 september 1944
20 uur

Commissaris Cryns richt in het stadhuis een coördinatiecomité op, waarin alle Sint-Niklase verzetsverenigingen vertegenwoordigd zijn. Het comité zal "leiding en gezag [...] uitoefenen in de stad" en elke werkdag vergaderen op Cryns' kabinet.

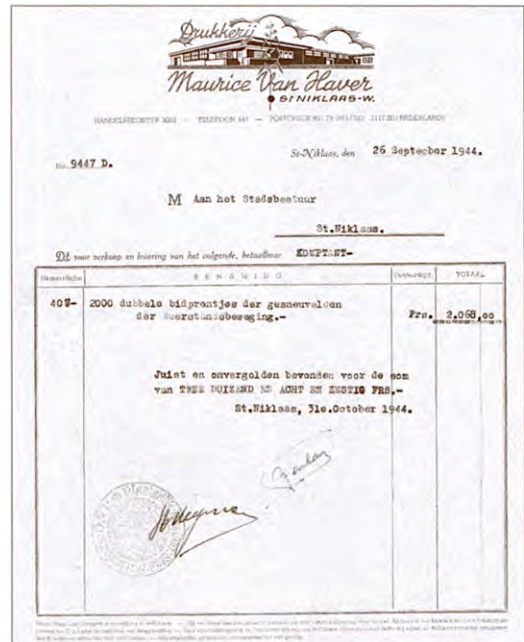
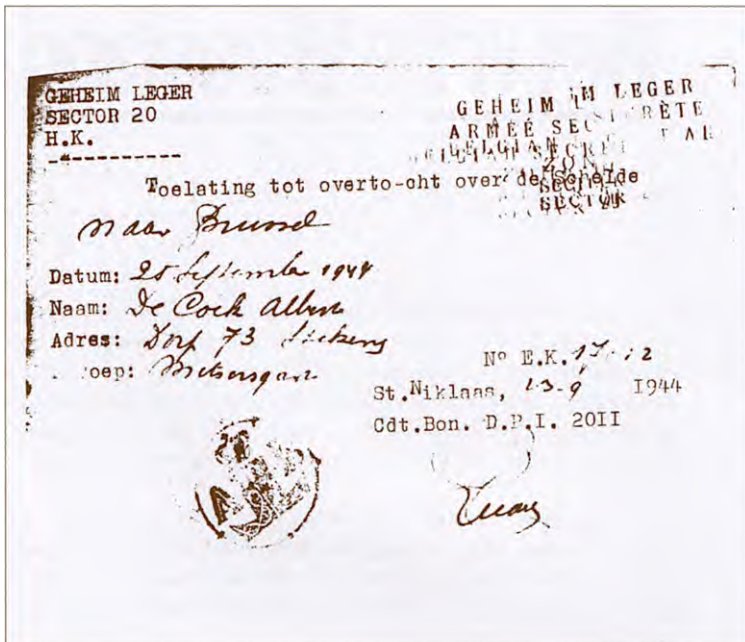

SINT-NIKLAAS ANNO 1944

- 11 september 1944 Tijdens het eerste schepencollege na de bevrijding wordt bureeloverste Alfons Stoop aangesteld als waarnemend stadssecretaris. Jozef Van Royen wordt aangeduid als vervanger van de "afwezige" Emiel Van Haver.
- 11 september 1944 De politie start een wekenlange verhoormarathon van de geïnterneerde verdachten. De leden van de gewapende Fabriekswacht, de Vlaamsche Wacht, DeVlag, de SS en de Dietsche Militie worden het eerst ondervraagd.
- 12 september 1944 In de Weylerkazerne zitten er meer dan 800 gevangenen, afkomstig uit het hele Waasland.
- 12 september 1944 's middags Het 44th Royal Tanks Regiment wordt afgelost door Poolse troepen, die behoren tot de Eerste Poolse Pantserdivisie onder het bevel van generaal Stanislaw Maczek. De Polen moeten de stad beveiligen en nog resterende Duitse achterhoeden in het Waasland liquideren.
- 14 september 1944 Het Schepencollege neemt de eerste epuratiemaatregelen tegen "personeelsleden wiens houding gedurende de vijandelijke bezetting niet volstrekt onberispelijk is geweest" : zeven leden van het onderwijzend personeel worden voorlopig geschorst.
- 16 september 1944 11 uur Cryns neemt een verhoor af van Karlec-baas Eduard Lecluyse. Tijdens de oorlog heeft de Karlec wapenonderdelen en ander materieel geproduceerd voor de Wehrmacht.
- 19 september 1944 De in Belsele gesneuvelde Sint-Niklase verzetslui worden plechtig gehuldigd en herbegraven te Sint-Niklaas.
- 20 september 1944 Burgemeester Heyman beslist 13 cafés te sluiten die tijdens de bezetting als rendez-vous-huizen fungeerden voor de Duitsers en hierdoor allerlei privileges genoten. De Sint-Niklase bevolking ergert zich over het feit dat in deze drankgelegenheden nu ook geallieerde soldaten aangetroffen worden.
- 20 september 1944 17 uur 30 Cryns verhoort secretaris-generaal van Economische Zaken Victor Leemans. Op 22 september wordt Leemans van de Weylerkazerne naar de Dendermondse gevangenis overgebracht.

Links : door het Geheim Leger afgeleverde toelating om de Schelde over te steken (23 september 1944).

Rechts : rekening van drukkerij Maurice Van Haver voor de levering van 2000 rouwprentjes van de op 19 september herbegraven verzetslui (Modern Archief Sint-Niklaas, nr. 2316).

Fragment uit het handgeschreven verweerschrift van secretaris-generaal van Economische Zaken Victor Leemans, die op 20 september 1944 door commissaris Cryns verhoord wordt. De tekst wordt integraal opgenomen in het getypte proces-verbaal van het verhoor (Politiearchief, processen-verbaal 1944).

1. Ik heb natuurlijk geen leedgenoten aangegeven aan de Duitsers; doch integendeel beproefd voor hovenen personen hetzij je uit de gevangenis te halen, hetzij hen lat te verzoeken. Gallogje bestuursbrieven hiervo beruiken in mijn omme. Voor het Waasland brinne is enkel aan mijn eette te bevestiging van de gevangenen van Sint-Omer, van de politieke gevangenen in Dekerre en Sint-Jillis; te inlichting van de heer Heyman en Drey.

21 september 1944

Tijdens een onderhoud met commissaris Cryns heeft de Poolse brigade-generaal Tadeusz Majewsky een aantal eisen kenbaar gemaakt : 1°) vóór zijn hoofdkwartier in hotel "De Spiegel" moet er een agent geplaatst worden die burgers moet tegenhouden die allerhande gunsten komen vragen; 2°) enkel de politiecommissaris mag vergunningen afleveren voor verplaatsingen in het bevrijde deel van België; 3°) in de telefooncentrale moeten twee politieagenten beschikbaar zijn om gesprekken af te luisteren; 4°) herbergen en bioscopen moeten om 21 uur 30 sluiten en de straten moeten tussen 22 en 6 uur "geruimd" zijn; 5°) het is wenselijk dat de verkeerslichten in de stad weer normaal functioneren; 6°) de verduisteringsvoorschriften moeten zorgvuldiger nageleefd worden; 7°) er wordt geen benzine afgeleverd zonder toestemming van de politiecommissaris.

23 september 1944

Burgemeester Heyman vraagt aan krijgsauditeur Van Horenburg te Gent om één van zijn substituten naar Sint-Niklaas af te vaardigen, om de dossiers van de "politieke aangehoudenenen" te onderzoeken. "Er bevinden zich in de kazerne te Sint-Niklaas circa 300 aangehoudenenen en het schijnt me wenschelijk toe, om verschillende redenen, het onderzoek nopens deze gevallen te bespoedigen", meent Heyman.

24 september 1944

Het allereerste nummer van het regionale weekblad "Het Vrije Waasland" verschijnt. Het wordt gedrukt en uitgegeven door Maurice Van Haver uit de Kalkstraat (nr. 38).

Kop van het nieuwe regionale weekblad "Het Vrije Waasland".

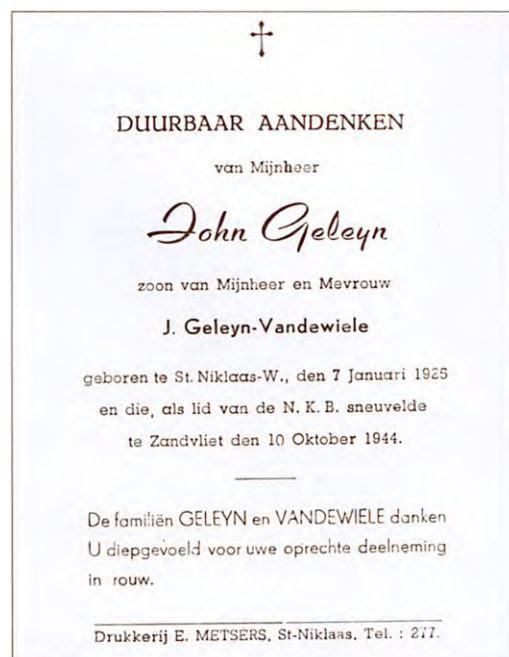
26 september 1944

De Vlaamsche Kommunistische Partij krijgt de toelating om op 1 oktober een vergadering te beleggen in de "Hippodroom". Burgemeester Heyman stipuleert dat de bijeenkomst niet het karakter mag aannemen van een meeting. "Ik reken er op dat deze vergadering in de meest volstrekte orde zal geschieden en dat gij zooals beloofd voor de handhaving ervan zult instaan", schrijft hij aan verantwoordelijke Marie Stollaert.

29 september 1944

In aanwezigheid van Arrondissementscommissaris Maurice Meert besluit het Schepencollege voorlopig een beroep te doen op de medewerking van het verzet om gemeenten en landbouwers die onvoldoende levensmiddelen leveren, "aan te manen en desnoods te dwingen hieraan te voldoen".

Tijdens een verkenningsovername van de Compagnie NKB Waas te Zandvliet wordt meubelmaker en amateurwielrenner John Geleyn dodelijk getroffen door vijandelijk geschut. Hiernaast zijn rouwprentje.

- 2 oktober 1944 Het Schepencollege verandert de benaming Brouwerstraat in Richard Van Britsomstraat, ter herinnering aan de door de Duitsers gefusilleerde Sint-Niklase verzetsheld.
- 2 en 6 oktober 1944 De directeurs van de Muziekacademie en de Academie van Schone Kunsten worden uit hun ambt ontzet.
- 5 oktober 1944 Onder leiding van majoor Aloïs Goegebuer start de Compagnie NKB Waas een reeks verkenningstochten in het Antwerpse Scheldegebied, op vraag van de tweede Canadese divisie.
- 9 oktober 1944 Het plaatselijk bestuur van het Nationaal Hulpcomité is samengesteld. Het voorzitterschap wordt door dr. Albert Van Driessche bekleed. De schepenen Jozef Vercauteren en Romain De Vidts vertegenwoordigen het stadsbestuur. A. Van Vlierberghe, Louis Van Haver en Aloïs Symoens zijn door de mutualiteiten afgevaardigd. Namens het verzet zetelen Willy Van Gerven, Alfons Metsers en Leopold Waeghemans. Ten slotte maken pastoor Fivez, COO-voorzitter Alfons Pincé, dr. Lammens van het Rode Kruis, dr. P. De Smedt en kassier-boekhouder P. De Lannoy ook deel uit van het bestuur. Het Nationaal Hulpcomité treedt in de plaats van Winterhulp.
- 11 oktober 1944 Het Schepencollege keurt 220.762,10 frank dringende en onvoorziene uitgaven goed, waarvoor geen kredieten ingeschreven zijn in de begroting. 61.897,50 frank is nodig om de wedden en vergoedingen te betalen voor het brandweerkorps, dat vanaf de bevrijding allerlei bijzondere opdrachten inzake ordehandhaving en veiligheid heeft moeten uitvoeren. 158.864,60 frank moet dienen om het Nationaal Hulpcomité te vergoeden voor "de voeding der leden van de weerstandsbewegingen en de politieke gevangenen".
- 14 oktober 1944 Het Schepencollege neemt akte van de vernietiging van 69 onwettige benoemingen die tijdens de bezetting gebeurd zijn. Het gaat om 32 bedienden (10 vaste en 22 tijdelijke), 32 tijdelijke politieagenten en 5 werklieden (1 vast en 4 tijdelijke). "Ten einde den gang der administratie niet te ontredderen", worden de tijdelijk benoemden voorlopig in dienst gehouden. Jozef De Beule wordt aangesteld als waarnemend schouwburgdirecteur en Hilaire De Boom als waarnemend directeur van de Academie van Schone Kunsten.

- 18 oktober 1944 Schepen De Vidts dankt de Britse overheid voor de schenking van 1.000 kg vlas. Het vlas zal aan de stedelijke textielnijverheid bezorgd worden om "zonder uitstel ondergoed voor onze arme bevolking te fabriceren".
- 19 oktober 1944 De Electriciteitsmaatschappij van Noord-België klaagt erover dat de meeste Sint-Niklase winkeliers en café-uitbaters het Ministerieel Besluit van 30 september 1944 negeren en hun lokalen en uitstalramen overdadig verlichten. Burgemeester Heyman wordt verzocht hiertegen sancties te treffen. De elektrische centrales hebben te kampen met een toenemende kolenschaarste.
- 20 oktober 1944 Emiel Van Haver neemt "onder den dwang der omstandigheden" ontslag als schepen en gemeenteraadslid.
- 21 oktober 1944 Major Quail van het Civil Affairs Department (Grote Markt 16, naast de herberg "De Zwaan") heeft aan de stad 400 ton kolen afgestaan, "voortkomend van oorlogsbuit". 225 ton wordt aan het Nationaal Hulpcomité overgemaakt. De rest wordt door het Stadsbestuur aangewend voor de scholen (75 ton), de administratieve diensten (35 ton), de badinrichting (40 ton) en de "verwarming" (25 ton).
- 21 oktober 1944 De gemeenteraad komt voor de eerste maal na de bevrijding weer bijeen. In een "Aanspraak" brengt Burgemeester Heyman hulde aan de militaire en burgerlijke slachtoffers van de Duitse bezetting. Hij houdt een pleidooi voor "toenadering" en "verdraagzaamheid". De raad neemt akte van het ontslag van Désiré De Bosschere, Arthur De Meyer en Edmond Wymeersch en van het overlijden van René Blommaert. Edward Van Den Bosch, Emma De Smet, Aimé Delacourt en Jan Frans De Malsche worden verkozen als nieuwe raadsleden.
- 2 oktober 1944 De na de bevrijding afgeschafte Dienst voor Passieve luchtbescherming en de Torenwacht worden opnieuw opgericht "in verband met het gevaar veroorzaakt door de vliegende bommen". Om dezelfde reden sluit het Stadsbestuur alle lagere gemeentescholen voorlopig voor één week. De ouders worden verzocht hun kinderen van de straat te houden.

Ontslagbrief van Emiel Van Haver, geschreven op 20 oktober 1944. Het is merkwaardig dat Van Haver het woord "burgemeester" eerst schrijft en daarna zelf schrapt (Modern Archief Sint-Niklaas, nr. 162).

An de Heeren Burgemeester en Schepenen
 der Sted. St. Nikolaas. Waas .

Ondergetekende, Van Haver Emiel .
 verklaart hiermee onder den dwang der omstandig-
 heden zijn ontslag als ~~burgemeester~~, schepen en
 gemeenteraadslid in te dienen .

St. Nikolaas, 20/X/44.

Waarde zoon van een heldhaftige moeder, is hij zonder spreken, onder de mishandelingen bezweken.
Steeds zal hij als een edel soldaat in onze aandenken blijven voortleven.
Cd¹ Sector 20.

Zoals hij geleefd heeft, is hij gestorven: heldhaftig en zwijgen tot de dood.
Als officier Peleton-Overste van sabotagegroep G. L. was hij steeds het voorbeeld zijner manschappen die hem diep eerbiedigen en eeren,
Wij, uw broeders, in den strijd vergeeten u nooit.
Cd¹ Sabotagegroep v/h Noorden.

†

Mevrouw Th. Cornu-De Puyseleyr,
Mijnheer en Mevrouw Gaston Van Lysebetten-Cornu,
Mejuffter Ivonne Cornu,
De familiën Cornu, De Puyseleyr,
De Witte en Heynck.

BEDANKEN UED.

DRUK J. DE SMET-LYBENS

Gansch het volk was in rouw om zijnen vroegen dood en zij betreurden hem.
Maect. IX. 23.

†
ZALIG AANDENKEN
van den heer
KAREL-AMÉDÉ CORNU
OFFICIER GROEPOVERSTE V. SABOTAGEGROEP
GEHEIM LEGER
Zoon van wijlen Mijnheer
Theo. & Mw Madeleine De Puyseleyr
geboren te Belsele, den 12 Februari 1920,
na maandenlang marteling in het concentratiekamp te Meppen, heldhaftig gevallen den 18 November 1944 te Meppen-Verden in dienst van Vorst en Land.

Op korten tijd heeft hij eenen langen levensloop volbracht: zijn ziel behaagde aan God en zijne gedachtenis zal in zegen blijven onder de menschen. Het gevaar heeft hem niet afgeschrikt en met liefde is hij gestorven voor zijn land.

Hoe heerlijk en bewonderenswaardig, in deze tijden van zelfzucht, is het voorbeeld van onbaatzuchtige vaderlandsliefde ons door dezen jongen held gegeven, die zijne schoone jeugd ten dienste stelde van 't heilighen Vaderland. Bewust van 't gevaar en de arduwe arbeid van zijn offer streefde hij met jongelings overmoed aan de zijde zijns vaders voor Land en Vorst: tot beiden vielen slachtoffer van taf verraad.

Tot les voor 't nageslacht werd 't aandenken van hun hooge burgerdeugd en heldenmoed door medestrijders in gouden letters in 't graniet gedreven.....
«..... en komte nu met de ilden het »
« wietterend kind, hun gouden naam besleken, hij blijft in gods loof liefde en »
« eschied wakkert: en onuitwisclbaar zal »
« Jen w'eens ontwaren hun naam, in 't lie »
« misch boek der Martelaren ».

A.V.D.B.
Duurbare Moeder, gij hebt mij, als kind leeren bidden: Uw Wil geschiede op aarde als in den hemel... In deze droeve beproeving die God u overzendt weze dit gebed steeds uw steun en troost. Liefste zusters, die mij steeds hebt bemind, blijft mij altijd indachtig en weest de troost van onze lieve moeder. Met vader blijf ik over u waken van uit den hemel waar wij eens vnkander zullen weerzien in onverstoortbaar geluk.

Peleton-Overste AMÉDÉ CORNU, was een der grondvesters van 't Geheim Leger in zine gemeente.

Met storen over werkte hij mede tot het opbouwen van z'n Compagnie.

In het verzet tegen den aanvallere rustte hij nooit en handelde zonder ooit voor gevaar noch stragingen terug te deuzen. Verraad bracht hem in de handen van 's vijands G. F. P.

Bidprentje van GL-officier Karel Cornu, die op 18 november 1944 sterft in het concentratiekamp van Meppen. Cornu was als groepsoverste van de regionale GL-sabotagecel op 28 juli 1944 door de Gestapo opgepakt en later gedeporteerd.

6 november 1944

De geallieerden hebben op het grondgebied van Sint-Niklaas 200 arbeidskrachten in dienst. Het Stadsbestuur vraagt aan het Ministerie van Financiën een voorschot van 500.000 frank om de maandlonen van deze arbeiders te kunnen uitbetalen.

7 november 1944

Commissaris Cryns meldt aan de Procureur des Konings te Dendermonde dat de rijkswacht of de politie ongeveer 80 geïnterneerden weer in vrijheid gesteld hebben, omdat er "geen voldoende bewyzen bestonden tegen deze personen".

8 november 1944

Waarnemend stadssecretaris Alfons Stoop brengt de besteladministratie van de Dienst Openbare Werken ervan op de hoogte dat wie zich tijdens de bezetting niet "volstrekt onberispelijk" gedragen heeft, voortaan zal uitgesloten worden "voor alle leveringen en werken die voor stadsrekening zullen worden uitgevoerd".

17 november 1944
19 uur

Het Geheim Leger, het Onafhankelijkheidsfront, de Nationale Koninklijke Beweging en de Partizanen houden een gezamenlijke besloten ledenvergadering in de cinema "Palace" aan de Ankerstraat (nu het warenhuis "Aldi"). Vooraleer zij hiervoor de toestemming kregen, hebben zij aan Burgemeester Heyman en aan de Geallieerde Overheid garanties moeten geven omtrent het niet-openbare karakter van de manifestatie.

23 november 1944

Jozef Van Royen legt bij het begin van de gemeenteraadszitting de eed af als schepen ter vervanging van Emiel Van Haver.

23 november 1944

In de gemeenteraad brengt schepen Symoens verslag uit over de toestand van de ravitaillering. Symoens wijst erop dat de bevoorrading bij de bevrijding helemaal mank liep, door de ontbinding van de administratieve en controlerende diensten en door de ontredde van het transport. De graanmolens lagen toen stil, de melkerijen waren gesloten en de stad beschikte maar over meel voor 1 1/2 dag broodbevoorrading. Inmiddels zijn de grootste moeilijkheden achter de rug. Sint-Niklaas heeft nooit zoals veel andere steden een tekort gehad aan brood. Het tarwegehalte van het brood is geleidelijk gestegen van 10 naar 50%, na de volledige bevrijding van de polderstreek. De boeren werden ertoe verplicht hun melkproductie aan de melkerijen te leveren, zodat de stad weldra kon beschikken over 5.000 liter volle melk per dag en een hoeveelheid afgeroomde melk. De boterleveringen zijn ondermaats, hoewel men te Beveren talrijke opeisingen verricht heeft; 1/3 van de vorige rantsoenperiode blijft ten achter. Door opeisingen zijn er voldoende aardappelen beschikbaar. De vleesaanvoer is toegenomen van 70 à 73 tot 100 ton, maar dekt de behoeften nog altijd niet. Het grote probleem is de lage produktie en de onoverzichtelijke distributie van kolen. Het Stadsbestuur tracht daar iets aan te doen "door de kolen zelf af te halen aan de mijn bij middel van camions"; het zal evenwel weken duren voordat het achterstallige rantsoen aangevoerd is.

Verwoesting van de kapel in de Gasmeterstraat na de inslag van een V1 op 20 december 1944.

23 november 1944

Op voorstel van Burgemeester Heyman geeft de gemeenteraad aan het Schepencollege de opdracht "het bestuurlijk onderzoek inzake het gemeentepersoneel, geschorst bij ordemaatregel, in te stellen, te volledigen, en de betrokkenen, eventueel bijgestaan door een raadgever, in hunne verdediging te hooren [...]" Als de betrokkenen dat wensen, kunnen zij ook nog door de raad gehoord worden.

24 november 1944

Aan de Westerstatie staan 32 wagons met 500 ton kolen, die op onregelmatige wijze aangekocht zijn door de firma's Karlec en Waesland. Het Ministerie van Economische Zaken legt direct beslag op de voorraad en stelt die ter beschikking van het Stadsbestuur.

Eind november 1944

Het stadsbestuur neemt vijftien tijdelijke ambtenaren in dienst die voor het Ministerie van Economische zaken een telling moeten houden van de te repatriëren personen.

2 december 1944

Mevrouw De Vuyst - De Troyer wordt als gemeenteraadslid aangesteld in de plaats van Emiel Van Haver.

2 december 1944

De gemeenteraad neemt definitieve beslissingen met betrekking tot de oorlogsdossiers van zeven leden van het onderwijzend personeel. De directeur van de Muziekacademie, een onderwijzer van de gemeenteschool op Tereken en een kleuteronderwijzeres van de school aan de Kokkelbeekstraat worden met ingang van 1 oktober 1944 ontslagen. Drie onderwijzers van de gemeenteschool aan de Kalkstraat worden voor acht dagen geschorst, met beroving van wedde; één onderwijzer van dezelfde school krijgt één maand schorsing.

8 en 15 december 1944

Schepen Symoens deelt zijn collega's mee dat er in december en januari geen boterbedeling zal kunnen plaatsvinden, omdat aanzienlijke hoeveelheden Wase boter in de "grote steden" bedield moeten worden.

SINT-NIKLAAS ANNO 1944

9 december 1944	De gemeenteraad ontslaat definitief vier ambtenaren met ingang van 1 oktober 1944. Eén politieagent wordt vanaf 1 november 1944 voor zes maanden geschorst.
15 december 1944	In een brief aan de Minister van Binnenlandse Zaken bericht commissaris Cryns dat hij in november en december 1944 12 huiszoeken heeft laten verrichten op het grondgebied van Sint-Niklaas. Daarbij werden geen wapens of munitie ontdekt, één "revolver lance-fusée" niet te na gesproken. "Tot heden werd geen gebruik gemaakt van wapens op ons grondgebied", schrijft Cryns.
16 december 1944	De gemeenteraad treft andermaal definitieve tuchtmaatregelen : een bureeloverste wordt met ingang van 1 oktober 1944 uit zijn ambt ontzet en een andere stadsbediende wordt vanaf dezelfde datum voor zes maanden geschorst.
16 december 1944	Het Stadsbestuur verzoekt het plaatselijk filiaal van de "Société Générale de Belgique" 175.000 frank voor te schieten om op maandag 18 december de werklozensteun te kunnen uitbetalen. Het Ministerie van Arbeid en Sociale Voorzorg heeft de fondsen hiervoor nog niet overgemaakt en het Stadsbestuur vreest onlusten als de betaling niet tijdig kan geschieden.
20 december 1944	Er valt een V1-bom op de Gasmeterstraat. 14 personen komen om het leven en 22 personen geraken ernstig gewond. De bom heeft 18 huizen totaal vernield en schade veroorzaakt aan 135 andere huizen.
29 december 1944	Wegens de dreiging van de vliegende bommen wordt het nieuwjaarsverlof voor de lagere scholen tot 8 januari 1945 verlengd.
29 december 1944	Het Schepencollege gaat akkoord met het voorstel van schepen Symoens om de brandstof die de firma Wagi (Plezantstraat) wil afstaan, aan de Sint-Niklase bakkers te bezorgen.
30 december 1944	De gemeenteraad beslist een onderwijzer van de gemeenteschool aan de Kalkstraat voor zes maanden te schorsen vanaf 1 december 1944. Een politieagent wordt afgedankt en een andere krijgt een berisping.

sint-niklaas

17 mei 1940, aerschot
dalstraat, gasmeterstr
hofstraat, molendreef,
19 mei 1940, grote mar
straat, 10 doden - 28
hertestraat, 2 doden -
1940, paddeschootdreef,
20 september 1944, 4 do
20 december 1944, gasme
14 doden - 2 januari 19
12 mei 1940, klein hulst
antwerpse steenweg, 2 do
17 mei 1940, aerschotstr
dalstraat, gasmeterstraa
hofstraat, molendreef, 8
19 mei 1940, grote markt
straat, 10 doden - 28 me
hertestraat, 2 doden - 2
1940